

Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı: Yaşanan Krizler ve Etkileri

The Dispute On Maritime Jurisdiction Areas In The Eastern Mediterranean: Existential Crises And Their Effects

Halil İlker AVCI*

*Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Doktora Programı

E-mail: ilker_avcius@yahoo.com

 ORCID: orcid.org/0000-0002-0530-1641

Öz

Doğu Akdeniz deniz yetki alanları uyuşmazlığı, bölgede zengin hidrokarbon kaynakları bulunması olasılığına bağlı olarak, kıyıdaşların 2000'li yıllardan itibaren kendi deniz yetki alanlarını belirleme girişimleri ile ortaya çıkmıştır. Başlıca aktörleri Türkiye, Yunanistan, KKTC ve GKRY olan bu uyuşmazlık, 2020'li yıllara gelindiğinde bölge ülkeleri arasında yakınlaşma ve kutuplaşmalar yaratan, büyük güçlerin Doğu Akdeniz politikalarını etkileyen bir bölgesel güvenlik meselesi haline almıştır. 2020 yılının Temmuz-Ekim aylarında Türkiye ile Yunanistan uyuşmazlık nedeniyle askeri olarak karşı karşıya gelmiştir. Bu uyuşmazlık, diğer Türk-Yunan sorunlarına nazaran iki ülke arasında daha şiddetli krizler yaratma potansiyeli bulunan sistemik, bölgesel ve aktör bazlı özelliklere sahiptir. Bu nedenle, uyuşmazlıkta bugüne kadar yaşanan krizlerin incelenmesi sorunun geleceğine ışık tutmak açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada, uyuşmazlıkta yaşanan beş kriz durumu, literatürdeki dış politika krizi ve uluslararası kriz tanımları çerçevesinde incelenmektedir. Bu inceleme neticesinde, sorunun geleceğinde yeniden kriz yaratma olasılığı yüksek durumlar sıralanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Doğu Akdeniz, deniz yetki alanları, uluslararası çatışma, dış politika krizi, uluslararası kriz.

Abstract

Dispute on demarcation of Maritime Jurisdiction Areas (MJAs) in the Eastern Mediterranean has gradually emerged since early 2000s, in relation to the discovery of potentially rich hydrocarbon resources in the region. By 2020, the dispute among Turkey, Greece, Turkish Republic of Northern Cyprus, and Greek Cypriot Administration of Southern Cyprus has evolved into a regional security issue which created alignments and polarization among the coastal States, also affecting the regional policies of the great powers. During the July-October period of 2020, Turkey and Greece experienced military confrontations stemming from this dispute. In comparison to the other issues between Greece and Turkey, this dispute presents systemic, regional, and actor-based attributes which bear greater potential for creating severe crises. In this study, five recent crisis situations were scrutinized by utilizing foreign policy crisis and international crisis definitions in the literature. Based on these examinations, probable situations that have the potential for creating serious crises are identified to shed light on the future of the dispute.

Keywords: Eastern Mediterranean, maritime jurisdiction areas, international conflict, foreign policy crisis, international crisis.

To Cite This Article/Bu Makaleye Atıf İçin: Avcı, H.İ. (2021). Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı: Yaşanan Krizler ve Etkileri. *Journal of Diplomatic Research*, 3(1), 1-22.

Giriş

Doğu Akdeniz deniz yetki alanları uyuşmazlığı, bölgede zengin hidrokarbon kaynakları bulunması olasılığı ile tetiklenen bir sorun olarak 2000’li yılların başında ortaya çıkmış, özellikle 2010’lu yıllarda belirginleşerek bölgesel güvenlik gündeminin üst sıralarına taşınmıştır. Başlıca aktörleri Türkiye, Yunanistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) olan bu anlaşmazlık; Kıbrıs Sorunu ile karmaşık bir biçimde iç içe geçen, Avrupa Birliği (AB)’nin üyesi ölkeler ve enerji güvenliği bağlamında taraf olduğu, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)’nün ittifakın bütünlüğünü korumak adına gündemine aldığı, Almanya, Fransa ve İtalya gibi bazı Avrupa ölkelerinin ulusal çıkarları kapsamında müdahalede bulunduğu, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Rusya Federasyonu (RF), Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) ve Birleşik Krallık’ın aralarında bulunduğu büyük güçlerin bölgeye yönelik politikalarını etkileyen, başta İsrail, Mısır ve Libya olmak üzere bölge ölkeleri arasında yakınlaşma ve kutuplaşmalar yaratan bir hal almıştır.

2020 yılının Temmuz-Ekim aylarında söz konusu uyuşmazlığının Türkiye ile Yunanistan arasında krize dönüştüğü bir dönem yaşanmıştır. İki öлке 1974’te Kıbrıs Sorunu, 1976 ve 1987’de Ege Denizi’nde kıta sahanlığı ihtilafı ve 1996’da Kardak Kayalıklarının aidiyeti nedeniyle yaşadıkları askeri gerilimlerden sonra bu kez Doğu Akdeniz’de askeri olarak karşı karşıya gelmiştir. Bu kriz, önceki krizlerde de olduğu gibi, belirli devletlerin arabuluculuk girişimleri, taraf devletlerin itidalli tutumu, sahadaki askeri kuvvetlerin soğukkanlı davranışları sayesinde askeri çatışmaya dönüşmeden atlatılmıştır.

Esasen, uzatılmış çatışma kavramsallaştırması (Azar v.d., 1978: 50) altında ele alınan, çok sayıda ve derinlikli sorun alanları bulunan Türkiye-Yunanistan ilişkilerinin dönemselsel olarak krizler yaratması şaşırtıcı değildir. Türkiye ve Yunanistan dünyada en fazla dış politika krizi yaşayan devlet çiftlerinden birini oluşturmaktadır (Aksu ve Güder, 2017: 74). Ancak Doğu Akdeniz deniz yetki alanları uyuşmazlığının, Türkiye ile Yunanistan arasındaki diğer sorunların yaratabileceği krizlerden daha şiddetli krizler meydana getirmesine sebep olabilecek sistemik, bölgesel ve aktör bazlı bir dizi özellik taşıdığı düşünölmektedir.

Uluslararası sistemin yapısı ile uluslararası çatışma ilişkisi bakımından ele alındığında, Türkiye ile Yunanistan arasındaki krizlerin çoğunun Soğuk Savaş döneminde ve birinin (1996 Kardak Krizi) tek kutuplu

dönemde yaşandığı görölmektedir. Aynı kutup içinde bulunan rekabet halindeki bu iki devlet arasındaki krizlerin şiddeti, geçmişte, kutup liderinin (ABD) müdahaleleriyle belirli bir seviyenin altında tutulmuştur. Ancak uluslararası sistemin çok kutupluluk yönünde dönüşüm göstermesi, kutup içinde yer alan devletlerin dış politika alanında daha serbest hareket etmelerine de imkân yaratmaktadır. Günümüzde ne Türkiye ne de Yunanistan’ın, güvenlik politikalarını şekillendirirken Soğuk Savaş dönemindeki iki kutuplu sistem ya da 1990’larda oluşan tek kutuplu dönemdekiyle karşılaştırılabilecek bir hâkim güç (ABD) etkisi hissetmedikleri değerlendirilmektedir. Bu durum, her iki devletteki karar vericilerin, bir kriz durumunda askeri seçenekleri kullanma ya da kontrolsüz biçimde başlamış olan bir askeri çatışmayı sürdürme konusunda daha kolay karar almasına yol açabilecektir.

Bölgesel olarak; Arap Ayaklanmaları süreciyle başlayan karışıklıklar ve özellikle Suriye ve Libya iç savaşları, RF’nin etkin Orta Doğu ve Kuzey Afrika politikaları, büyük güçlerin bölgesel enerji politikaları gibi sebepler Doğu Akdeniz’i jeopolitik mücadele- nin önemli odak noktalarından biri haline getirmiştir (Tanchum, 2020). Bölgede aktif olan aktör sayısının fazla olması ve devam eden rekabet ve çatışmalar, bölgesel çatışma olasılığını da güçlendirmektedir. Bunun yanında Yunanistan’ın, Türkiye ile aralarında önemli sorunlar bulunan İsrail ve Mısır’la kurduğu, askeri ve savunma boyutları da bulunan yakın ilişkiler, Türkiye’nin enerji kaynaklarına ilişkin bölgesel girişimlerden dışlanması gibi gelişmeler de uyuşmazlığa barışçıl yollarla çözüm bulunması olasılığını zayıflatmaktadır.

Aktörler açısından değerlendirildiğinde, bu uyuşmazlığın her iki devlet için de yüksek önem atfedilen bir sorun olma özelliği taşıdığı görölmektedir. Geçmişten bugüne Karadeniz, Ege ve Akdeniz havzasındaki deniz ticaretinde öne çıkan, halen dünyanın en büyük deniz ticaret filosuna sahip olan (UNCTAD Handbook of Statistics, 2020) ve Gayri Safi Milli Hasılasının %18’ini turizmden (“Greece Economy”, 2020) elde eden Yunanistan’da deniz sorunlarına ilişkin bilinç düzeyi öteden beri yüksektir. Buna karşılık son on beş yıllık süreçte Türkiye’de Mavi Vatan Doktrini¹ olarak da adlandırılan ve özellikle son beş yıllık süreçte uygulama alanı bulan, denizcilik ve deniz meselelerine yönelik bir ilgi ve farkındalık artışı gözlenmektedir. Karadeniz’de 2020 yılı içerisinde yapılan doğal gaz keşfi de Türkiye’nin meseleye verdiği önemi destekleyebilecek bir diğer gelişmedir. Dolayısıyla bu uyuşmazlık, her iki devlet için de kamuoyu görünürlüğü yüksek, taviz verilmesi zor, elde edilebilecek kaza-

¹ Mavi Vatan, Gürdeniz’in tanımlamasıyla, “26-45 doğu boylamları ve 36-42 kuzey enlemleri arasındaki ana vatanımız üzerindeki stratejik egemenliğimizin denizler ve deniz diplerindeki uzantısıdır; doktrin olarak, Anadolu’yu çevreleyen denizlerle diğer okyanus ve denizlerdeki hak ve çıkarları korumaya ve geliştirmeye yönelik jeopolitik bir yol haritasıdır.” Ayrıntılı bilgi için bkz. (Gürdeniz, 2020, s.156-160).

nımlar karşılığında bazı bedellerin ödenmesinin göze alınabileceği bir sorun alanı oluşturmaktadır.

Uyuşmazlığın aktörleri açısından kriz şiddetini artıracak bir diğer etken savunma alanındaki gelişmelerdir. Türkiye'nin savunma sanayi sektöründe dışa bağımlılık azalmakta, özellikle Ege Denizi ve Doğu Akdeniz'deki bir çatışmada belirleyici rol oynayacak deniz sistemleri ve havacılık alanındaki ilerlemeler Yunanistan'da geniş yankı uyandırmaktadır. Son dönemde yaşanan krizlerin de etkisiyle Yunanistan, içinde modern ve yüksek maliyetli sistemler barındıran iddialı bir silahlanma programı başlatmıştır. Bu programın gerçekleştirilebilmesi halinde, iki ülke arasında halihazırda Türkiye lehine bulunan güç farkı azalabilecek ve Türkiye'nin bir kriz durumundaki caydırıcılık etkisi zayıflayabilecektir (Akgül, 2019: .221-226).

Doğu Akdeniz deniz yetki alanları uyuşmazlığını ele alan bu çalışmanın amacı, yaşanan kriz durumlarının uyuşmazlığın gelişimi üzerindeki etkilerini ortaya koymak ve uyuşmazlığın geleceğine ışık tutmaktır. Bu maksatla öncelikle "kriz" kavramı açıklanmakta ve bir olayın kriz sayılabilmesi için gerekli koşullar belirlenmektedir. İkinci olarak uyuşmazlığın ortaya çıkışından bu yana geçirdiği aşamalar ve tarafların tezleri açıklanmaktadır. Üçüncü olarak uyuşmazlıkta yaşanan beş kriz durumu incelenmekte, her bir krizin dinamiklerine ve etkilerine yer verilmektedir. Sonuç kısmında; krizler ertesinde uyuşmazlıkta halihazırda bir diplomasi dönemi yaşanmasına karşın, bu sürecin çözüm yaratma ihtimalinin düşük olduğu savunulmakta ve uyuşmazlığın geleceğinde kriz yaratma olasılığı yüksek olarak değerlendirilen durumlar sıralanmaktadır.

ÇATIŞMA VE KRİZ

Snyder ve Diesing (1977)'e göre, krizler, uluslararası siyasetin temel olgusu olan çatışmayı anlamak ve incelemek için en iyi örnekleri sunmaktadırlar. Krizler, uluslararası sistemin anarşik yapısından kaynaklanan sürekli savaş beklentisi içerisinde olma halini en açık biçimde ortaya koyarlar.

Kriz, çatışma davranışının anlaşılması için taşıdığı bu öneme karşın tanımı üzerinde uzlaşma bulunmayan bir kavramdır. Phillips ve Rimkunas (1978), literatürdeki krizi kavramsallaştırma girişimlerini, içerik ve prosedür yaklaşımları olarak sınıflandırmışlardır. İçerik yaklaşımında kriz, incelenen olaya özgü içerik bağlamında ele alınarak belirgin bir politika, sorun ya da durumun etkilerini belirlenmeye çalışılmaktadırlar. Prosedür yaklaşımında ise araştırmacılar incelenen krizin içeriğinden bağımsız, genel, tüm krizlere uygulanabilecek bir açıklama amacına sahiptirler. Çalışmamızda krizlerin birbirleriyle karşılaştırılmasına ve aralarında ilişki kurulmasına imkân sağlayan prosedür yaklaşımı

benimsenmektedir.

McCormick (1978), prosedür yaklaşımını savunan araştırmacıları, krizi bir devletin içindeki karar verme süreci bakımından inceleyenler ve sistem yaklaşımı ile krizi devletler arasında bir etkileşim süreci olarak inceleyenler olarak ikiye ayırmaktadır. Karar verme yaklaşımın en önemli temsilcilerinden olan Hermann (1969) krizi; "(1) Karar verici birimin öncelikli hedeflerini tehdit eden, (2) karar olgunlaşmadan önce karşılık vermek için gerekli zaman dilimini kısıtlayan ve (3) ortaya çıkışıyla karar verici birimin üyelerini şaşırtan durumlar" olarak tanımlamıştır. Sistem yaklaşımını benimseyen McClelland ise uluslararası krizi "*rekabet halindeki taraflar arasındaki sıra dışı girdilerin yarattığı çıktılar ve bu çıktıkların yarattığı yeni girdiler döngüsünün hacim ve yoğunluk olarak belirli bir noktayı aşması*" olarak ifade etmektedir (McCormick, 1978: 353).

Bu yaklaşımlarda dikkat çeken bir nokta, krizler hem aktör (devlet) hem de sistem düzeyinde etkiler yaratırken tanımlama çabalarında bunlardan yalnızca birine odaklanılmış olmasıdır. Buna karşın krizlerin her iki düzeyde de tanımlanması gerektiği savunan Brecher ve Wilkenfeld (2007)'e göre kriz, çatışma ve değişim arasında üç yönlü bir bağlantı mevcuttur. Kriz ve çatışma, çevredeki bir değişim nedeniyle ortaya çıkar. Kriz ve çatışma, devlet davranışında bir farklılaşmaya yol açar ve genellikle uluslararası sistemde bir değişim yaratır. Dolayısıyla kriz, aktör ve sistem düzeyinde ayrı ayrı tanımlanmalıdır.

Krizlerin ayrı düzeylerde tanımlanma ihtiyacı dış politika krizi ve uluslararası kriz kavramlarını beraberinde getirmiştir. Buna göre Dış Politika Krizi; devletin iç veya dış çevresindeki bir değişimden kaynaklanan, üç gerek ve yeter şartı bulunan bir durumdur. Bir mesele devletin en yüksek karar vericilerinin algılamasında; "(1) bir ya da daha fazla temel değere yönelik normalden daha fazla tehdit oluşturuyor; (2) bu tehdide karşılık vermek üzere sınırlı bir zaman bulunduğu algısını yaratıyor ve (3) tehdidin üstesinden gelinmesi askeri düşmanlıklara (savaşa) girme olasılığını yükseltiyorsa" dış politika krizi olarak tanımlanmaktadır (Brecher ve Wilkenfeld, 2007: 3).

Krizin sistem düzeyindeki ifadesi olan Uluslararası Kriz ise; "(1) iki devlet arasındaki olumsuz etkileşimlerin (sözlü ya da fiziksel düşmanca etkileşimler) biçimindeki bir değişiklik ve/veya yoğunluğundaki bir artış ile birlikte askeri düşmanlık olasılıklarının da artması ve bunun (2) iki devlet arasındaki ilişkiyi istikrarsızlaştırması ve bir uluslararası sistemin (küresel, hâkim ya da alt-sistemin) yapısını zorlaması" olarak ifade edilmektedir. (Brecher, 1993: 3)

UYUŞMAZLIĞININ ESASLARI VE GELİŞİMİ

Doğu Akdeniz’de 2000’li yılların başından itibaren bölgedeki deniz alanlarında zengin enerji kaynaklarının bulunduğuna ilişkin keşif ve tahminler, kıyıdaş devletleri deniz yetki alanlarının belirlenmesi konusunda harekete geçirmiş ve bu alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin ihtilaflar ortaya çıkmıştır. Bu ihtilaflar, son yıllarda, bölge devletleri arasındaki yakınlaşma ve kamplaşmaları şekillendirecek ve askeri çatışma ihtimalini gündeme getirecek ölçüde önem kazanmıştır.

Uyuşmazlığın tüm tarafları iddialarını uluslararası deniz hukukuna dayandırdığından, sorunun esasının anlaşılabilmesi için bazı deniz hukuku kavramlarının bilinmesi gereklidir. Uluslararası hukukta deniz alanlarını; ulusal yetkiye tabi deniz alanları ve ulusal yetkiye tabi olmayan deniz alanları olmak üzere başlıca iki kategoride incelemek mümkündür. Ulusal yetkiye tabi olmayan deniz alanları; açık denizler, okyanus tabanı ve altıdır (Warner, 2009: 1-2). Bu alanlar tüm insanlığın ortak malı olarak kabul edilmektedir (Rothwell ve Stephens, 2010: .11). Ulusal yetkiye tabi deniz alanları, yani bir devletin deniz yetki alanları ise; iç sular, kara suları, uluslararası boğazlar, takımada suları, bitişik bölge, münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığını kapsar. Bu alanlarda devletler, egemenliklerinden kaynaklanan birtakım haklara sahiptirler ve hukuken belirlenmiş yetkiler kullanırlar (Baykal, 1998: 3).

Doğu Akdeniz’deki deniz yetki alanları uyuşmazlığı açısından asıl önem taşıyan deniz alanları, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgedir (MEB) (Tanaka, 2012: 5-8). Aralarında birtakım ayrımlar bulunmakla birlikte (Yaycı, 2019, s.36-37) hem kıta sahanlığı hem de münhasır ekonomik bölge kapsadığı alanlar içindeki hidrokarbon kaynaklarının araştırma ve işletme haklarını bu alanlara sahip olan kıyı devletine vermektedir (Convention on Continental Shelf, Md.2/1; BMDHS, Md.80, Md.60). Kural olarak kıta sahanlığı ve MEB, kara sularının ölçülmeye başladığı esas hatlardan itibaren 200 deniz mili mesafeye kadar uzanır.² Doğu Akdeniz gibi devletlerin karşılıklı kıyıları arasındaki mesafenin 400 deniz milinden az olduğu, adaların bulunduğu, kıyıların sadece karşılıklı değil yan yana da bulunduğu yarı kapalı denizlerde, söz konusu deniz yetki alanlarının nasıl paylaşılacağı kıyıdaş devletler arasında anlaşmazlıklar yaratmaktadır.

TÜRKİYE-GKRY UYUŞMAZLIĞI

GKRY’nin 2000’li yıllarda başlayan ve Kıbrıs Adası’nın tamamının deniz yetki alanlarını belirlemeye yönelik yoğun girişimleri bölgedeki uyuşmazlığın tetikleyicisi olmuştur. GKRY; 17 Şubat 2003’te

Mısır ile MEB sınırlandırma antlaşması imzalamış (“GKRY-Mısır MEB”, 2003), 2 Nisan 2004’te çıkarıldığı bir yasa ile 21 Mart 2003’ten geçerli olmak üzere, “Kıbrıs Cumhuriyeti” adına MEB ilan etmiş (Exclusive Economic Zone Law, 2004), 17 Ocak 2007’de Lübnan (“The Maritime Boundaries”, 2014) ve 17 Aralık 2010’da İsrail (“GKRY-İsrail MEB”, 2010) ile MEB sınırlandırma antlaşmaları yapmıştır. Sonraki süreçte adanın güneyinde 13 saha belirleyerek bu sahalar da çok-uluslu enerji şirketlerine araştırma ve işletme ruhsatları vermiştir (GKRY Enerji, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı, 2021).

Türkiye, 2003 yılındaki GKRY-Mısır Antlaşması’ndan beri GKRY’nin söz konusu sınırlandırma ve ruhsat verme girişimlerinin hukuksuz olduğunu ve kabul edilmeyeceğini BM nezdinde verdiği notalar ile kayda geçirmektedir (“Information note by Turkey”, 2004). Bu notalarda yer bulan Türkiye’nin görüş ve itirazları iki temel ekseninde şekillenmektedir: Birincisi, söz konusu sınırlandırmalar ile belirlenen alanın önemli bir kısmı, Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki kıta sahanlığı alanları ile üst üste gelmektedir (Başeren, 2007). İkincisi, GKRY’nin Kıbrıs Türklerini yok varsayarak adanın tek temsilcisi gibi davranması ve adanın tümünü kapsayan deniz yetki alanları belirlemesi uluslararası hukuk ile bağdaşmamaktadır (“T.C. BM Daimi Temsilciliğinin”, 2010). Türkiye kendisinin ve KKTC’nin uyuşmazlığa ilişkin görüşlerine dayanan birtakım uygulamalarda da bulunmuştur. 21 Eylül 2011 tarihinde Türkiye-KKTC Kıta Sahanlığı Sınırlandırma Antlaşması imzalanmış (Erciyes, 2019), Türkiye ve KKTC tarafından Türk Petrolleri Anonim Ortaklığına (TPAO) araştırma ve işletme ruhsatları verilmiş, sismik araştırma ve sondaj gemileri ile bu alanlarda faaliyette bulunulmuş (T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2018), ihtilafı alanlarda GKRY tarafından verilen ruhsatlar çerçevesinde sismik araştırma ve sondaj yapmak isteyen bazı gemilere müsaade edilmemiştir (Yaycı, 2019: 140-142).

TÜRKİYE-YUNANİSTAN UYUŞMAZLIĞI

Doğu Akdeniz’de ikinci ve etkileri bakımından daha önemli uyuşmazlık Türkiye ile Yunanistan arasındadır. Yunanistan’ın Girit, Çoban (Kaşot), Kerpe, Rodos ve Meis adalarına dayandırdığı deniz yetki alanları iddiaları, Doğu Akdeniz’de bu adalardan doğuya ve güneye doğru uzanan deniz alanlarını kapsamaktadır. Yunanistan’ın temel görüşleri, sınırlandırmada anakara ve adalar arasında bir ayırım gözetilemeyeceği, dolayısıyla kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgesinin en dıştaki adalarından başlayarak ölçüleceği, eğer bir sınırlandırma yapılacaksa bunun en dıştaki adaları ile

² Belirli jeolojik koşullar (BMDHS, Md.76) sağlandığında, kıta sahanlığı 200 deniz mili ötesine en fazla 350 deniz mili mesafeye kadar uzatılabilir.

karşı devlet kıyıları arasında ortay hat/eşit uzaklık ilkesine göre yapılması gerektiği şeklinde özetlenebilir ("Greek-Turkish Dispute", 2020). Nitekim Yunanistan, 2012 yılında, koordinatlarını belirtmeksizin, adalarının esas hatlarından başlayarak 200 deniz mili mesafeye kadar deniz yetki alanları bulunduğunu ve karşılıklı kıyıları bulunan devletler ile sınırlandırmanın ortay hatta göre belirleneceğini BM'ye bildirmiştir (Law No. 2289/1995). 6 Ağustos 2020'de Yunanistan ile Mısır arasında, Yunanistan'ın yukarıda sayılan adaları (Meis hariç) ile Mısır kıyıları esas alan kısmı (26°-28° doğu boylamları arasındaki bölgeyle sınırlı) bir MEB sınırlandırma antlaşması imzalanmıştır ("Yunanistan-Mısır MEB", 2020).

Yunanistan'ın hak iddia ettiği bu alanlar ile Türkiye'nin Anadolu yarımadasından kaynaklanan deniz yetki alanları önemli ölçüde örtüşmektedir. Türkiye, Yunanistan'ın iddialarına karşı, kıta sahanlığı sınırlandırmasının anakaralar arasında yapılmasının esas ilke olduğunu, Yunan adalarına sınırlandırmada tam etki tanınmasının kapatmama ve oransallık ilkelerine (Acer, 2013: 310-317) aykırı olacağını ve hakkaniyete uygun bir sonuç yaratmayacağını savunmaktadır (Başeren, 2013: 272-273; "Letter dated 13 November 2020"). Türkiye; kendi tezlerine dayalı olarak, 27 Kasım 2019'da Libya Arap Cumhuriyeti ile Deniz Yetki Alanları Sınırlanmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası ("Memorandum of Understanding", 2019) imzalamış, kıta sahanlığının dış sınırlarını koordinatları ile BM'ye bildirmiş ("Letter dated 18 March 2020"), TPAO'ya araştırma ruhsatları vermiş (T.C. Resmî Gazete, Sayı:31140), TPAO'ya ait araştırma gemileri ile sismik araştırma faaliyetlerinde bulunmuş ve bu alanlarda diğer devletlerin faaliyetlerine karşı hükümranlık haklarını koruyucu bazı devlet uygulamaları da gerçekleştirmiştir (Yaycı, 2019: 140-142).

BÖLGESEL YAKINLAŞMALAR VE OLUŞUMLAR

Söz konusu ihtilaflar ve bölgenin hidrokarbon kaynaklarının alıcı pazarlara ulaştırılması ihtiyacı, Doğu Akdeniz'deki kıyıdaş ülkeleri birtakım yeni oluşumlara yönlendirmiştir. 2010'lu yılların başından itibaren Yunanistan-GKRY-İsrail (Tziampiris, 2015) ve Yunanistan-GKRY-Mısır ("Greece-Cyprus-Egypt", 2020) üçlü iş birliği girişimleri, ekonomi alanında başlayan siyasi, askeri ve güvenlik boyutlarında genişleyen yapılar olarak öne çıkmışlardır. Yunanistan ve GKRY'nin, üçlü mekanizmaları Lübnan, Ürdün ve Filistin'le de kurmaya çalıştıkları izlenmektedir.

Bölgede bu üçlü iş birliği girişimleri yanında çok taraflı inisiyatiflerin de geliştirildiği görülmektedir. Mısır, GKRY, Yunanistan, İsrail, Ürdün, Filistin ve İtalya Enerji Bakanlarının katılımıyla 2019'da Kahire'de

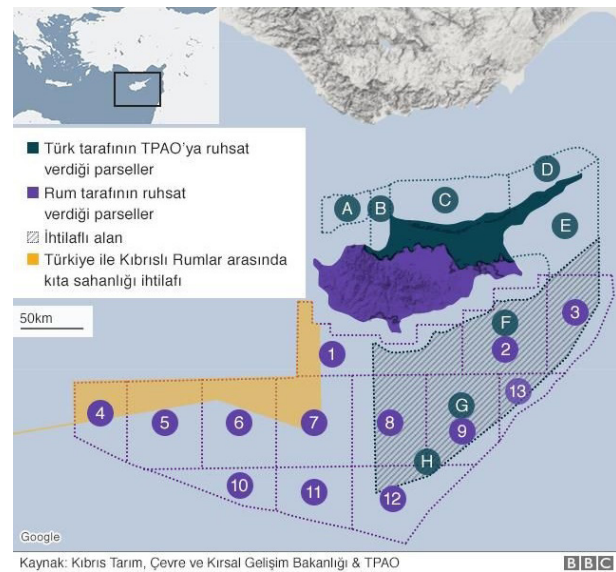
gerçekleştirilen toplantıda, amacı bölgedeki doğal gaz kaynaklarının işletilebilmesi için üye ülkeler arasında iş birliği ortamı yaratmak olarak açıklanan Doğu Akdeniz Gaz Forumu adında bir uluslararası girişim başlatılmıştır ("East Med Gas Forum", 2019). Forumun 2020 yılındaki toplantısına üye ülkelerin yanı sıra foruma yakın ilgi ve destek gösteren Fransa, ABD ve AB temsilcileri de katılmıştır (Bassist, 2020). Fransa foruma tam üye, ABD ise daimî gözlemci statüsünde katılmak üzere başvuruda bulunmuştur (Demiryol, 2020).

UYUŞMAZLIĞININ YARATTIĞI KRİZLER VE ETKİLERİ

Bu kısımda, Doğu Akdeniz deniz yetki alanları uyumsuzluğunun taraflar arasında bugüne yarattığı beş kriz durumu ve etkileri incelenmektedir.

SAIPEM 12000 Sondaj Gemisinin Engellenmesi (8 ve 23 Şubat 2018)

GKRY tarafından 2013 yılında ENI (İtalya), TOTAL (Fransa) ve KOGAS (Kore Cumhuriyeti) şirketlerinden oluşan konsorsiyuma, "3 numaralı" olarak tanımlanan bir sahada hidrokarbon araştırma ruhsatı verilmiştir. Bu saha ile KKTC'nin aynı yıl TPAO (Türkiye)'ye araştırma ruhsatı verdiği "F sahası" çakışmaktadır. (Şekil 1) 8 Şubat 2018 tarihinde 3 numaralı sahada sondaj yapmak üzere ilerleyen ENI şirketine ait SAIPEM 12000 adlı gemiye, Türk Deniz Kuvvetleri tarafından bölgede askeri eğitimler icra edildiği gerekçesiyle sahaya giriş izni verilmemiştir ("Turkish blockade of ship", 2018). SAIPEM 12000, 23 Şubat 2018 tarihinde tekrar sahaya ilerlemeye çalışıldığında askeri eğitimlerin devam ettiği belirtilerek bir kez daha engellenmiştir (Maltezo, 2018).

Şekil 1: Kıbrıs Adası Etrafında İlan Edilen Ruhsat Sahaları (BBCNEWS, 2019)

Olay dış politika krizi koşulları çerçevesinde ele alındığında, SAIPEM 12000 gemisinin ihtilafı sahada sondaj yapma girişiminin, bölgede hak iddia eden KKTC ve bu sahadaki araştırma haklarını TPAO aracılığıyla elinde bulunduran Türkiye açasından bir dış politika krizi yarattığı görölmektedir. Bu krizdeki tetikleyici eylem sondaj gemisinin sahaya ilerlemesidir. Sondajın gerçekteşirilmesi halinde Türkiye ve KKTC'nin bölgedeki iddiaları zayıflayabilecek ve ekonomik çıkarları tehlikeye dışebilecektir. Dolayısıyla bir veya daha fazla değere normalden daha büyük tehdit söz konusudur. Sondaj gemisinin hareket halinde olması, hak ve çıkarlara yönelik bu tehdidi karşılamak üzere sınırlı bir zaman içerisinde karar alınmasını gerektirmektedir. Alınacak kararlar, sondaj gemisini engellemek için askeri tedbirlerin yürürlüğe konulmasını içerebilir. Bu durumda, geminin adına araştırma yaptığı taraf (GKRY), geminin bayrak devleti veya araştırma yapan şirketin devleti (İtalya) ile askeri gerilim/çatışma yaşanması olasılığı ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan, sondaj gemisine sahaya giriş izni verilmemesinin GKRY'yi bir dış politika kriziyle karşı karşıya bıraktığı da ifade edilebilir. Ruhsat verilmiş sahada sondaj faaliyetinin gerçekteşirilememesi, GKRY'nin hak taleplerinin zayıflamasına ve bölgedeki kaynaklardan istifade edememesine yol açabilecektir. Yüksek yatırım maliyeti bulunan hidrokarbon araştırma faaliyetleri engellemeye maruz kalan enerji şirketleri, yatırım kararlarını yeniden değerlendirmeye tabi tutabilirler. Bu durum, üzerinde uzlaşma bulunmayan diğer ruhsat sahalarındaki faaliyetlere de olumsuz yansiyabilir. Bu nedenle GKRY açasından Türkiye'nin engellemesinin bir an önce sonlandırılması elzemdir. Engellemenin sonlandırılması için askeri yöntemlere başvurulması halinde Türk unsurları ile çatışma olasılığı yüksektir.

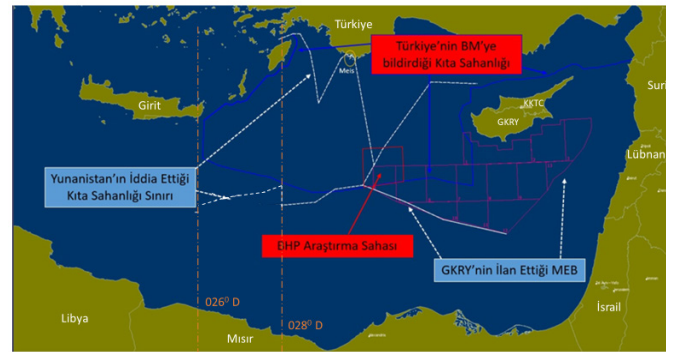
Bu olayda, ne Türk kuvvetleri SAIPEM 12000 gemisine ne de GKRY unsurları Türk kuvvetlerine karşı askeri bir eylemde bulunmamıştır. SAIPEM 12000 ikinci geçiş girişiminin de başarısızlıkla sonuçlanması üzerine bölgeden ayrılmıştır. GKRY Milli Muhafız Ordusunun açık denizde gerçekteşen bir olaya müdahale kabiliyetleri son derece sınırlı olmakla birlikte Kıbrıs Adası'ndaki temas hattının iki tarafındaki Türk ve Rum askerleri arasında çatışma yaşanması olasılığı her zaman mevcuttur. Kriz GKRY'nin girişimleriyle AB'de yankı bulmuştur. Dönemin AB Konseyi Başkanı Tusk, Türkiye'den söz konusu faaliyetleri derhal sonlandırmasını talep ederken (Hadjicostis, 2018), olayın, büyük ölçüde Kıbrıs Sorunu nedeniyle ilerleme kaydedilemeyen Türkiye'nin AB üyelik sürecini de

olumsuz yönde etkilediği belirtilebilir. Dolayısıyla bu olay, krizin tarafları arasındaki ilişkiyi daha da istikrarsızlaştıran ve Avrupa alt-sisteminde güvenlik meselesi haline gelen bir uluslararası kriz özelliği taşımaktadır.

Barbaros Hayreddin Paşa (BHP) Araştırma Gemisinin Engellenme Girişimi (18 Ekim 2018)

Uyuşmazlıktaki ikinci kriz, TPAO'ya ait BHP araştırma gemisinin, Antalya güneyindeki Güzelyurt sahasında (şekil 2) sismik araştırmalar yapacağının 16 Ekim 2018'de duyurulması (SHOD, 1032/18) ile başlamıştır. Bu duyuru üzerine, Yunanistan Dışışleri Bakanlığı tarafından "ilan edilen sahanın bir kısmının Yunanistan'ın kıta sahanlığı içinde bulunduğu ve söz konusu NAVTEX'in yasa dışı olduğu" öne sürölmüştür ("Foreign Ministry announcement", 2018).

BHP gemisinin çalışmalarına başlamasının ardından, 18 Ekim 2018'de Yunan Nikiforos Fokas firkateyni tarafından yapılan manevralarla BHP gemisi engellenmeye çalışılmış, bu girişim gemiye refakat eden Türk savaş gemileri tarafından önlenmiştir ("Barbaros Hayreddin Paşa Gemisinin", 2018). Yunan firkateyni daha sonra araştırma gemisi ve refakatindeki Türk savaş gemilerini belirli bir mesafeden izlemeye başlamıştır. Yunan firkateyni, BHP gemisi Yunanistan'ın hak iddia ettiği hattın her batısına geçtiğinde "Yunanistan kıta sahanlığında faaliyet gösteriyorsunuz. Derhal araştırma faaliyetlerinize son verin" şeklinde telsiz çağrıları yapmıştır (Yaycı, 2020: 62).

şekil 2: BHP Araştırma Sahası³

Türkiye'nin üzerinde uyuşmazlık bulunan alanda sismik araştırma yapacağını ilan etmesiyle, olayın Yunanistan için bir dış politika krizi halini aldığını ifade etmek mümkündür. Bu olaya kadar karşılıklı açıklamalar ve BM'ye verilen notalar düzeyinde devam eden uyuşmazlıkta, sahada sismik araştırma yapılacağının duyurulması yeni bir aşamayı işaret et-

³ Çalışmanın yazarı tarafından, Türkiye'nin BM'ye bildirdiği sınırlar, GKRY'nin MEB ilanı ve MEB Anlaşmaları, SHOD Bşk. liği tarafından yayımlanan Denizcilere İlanlar duyuruları esas alınarak yaklaşık olarak çizilmiştir. Yunanistan'ın kıta sahanlığının sınırları resmen deklare edilmediğinden, çeşitli uluslararası kurumlar tarafından kullanılan harita esas alınmıştır.

mektedir. Bu yeni aşama, Yunanistan'ın alışıl gelmiş düzeyin üzerinde bir tehdit algılaması anlamına gelmektedir ve bu tehdide karşı konulması için zaman baskısı altında bazı hareket tarzlarının belirlenmesi zorunludur. Bu hareket tarzları; geminin sözlü uyarılarla vazgeçirilmesi, bu yeterli olmadığı takdirde çeşitli gemi manevralarıyla rotasından sapıtılması, araştırma ekipmanına zarar verilmesi veya gemiye fiilen müdahale edilmesine kadar varabilecek çeşitli askeri yöntemler içerebilir. Ancak bu yöntemlerin kullanılması gemiye refakat eden Türk savaş gemileri ile askeri gerilim/çatışma yaşanması riskini de bünyesinde barındırmaktadır.

Yunanistan'ın BHP gemisinin yakınlarına bir savaş gemisi göndermesinin ve bu savaş gemisinin eylemlerinin ise Türkiye için bir dış politika krizi yarattığı öne sürülebilir. Yunanistan, araştırma gemisinin faaliyetlerine yalnızca diplomatik yollardan tepki göstermekle yetinseydi, bu Türkiye tarafından var olan tehdit durumunun devamı olarak kabul edilebilirdi. Oysa bir savaş gemisi ile bölgede bulunulması farklı bir tehdit düzeyinin işaretidir. Bu savaş gemisi yalnızca sözlü uyarılarda mı bulunacak yoksa araştırma gemisini engellemek üzere fiili eylemlere girişecek midir? Bu durumda Türk savaş gemilerinin tepkisi ne olacaktır? Savaş gemilerinin karşılıklı hareketleri öngörülemez bir askeri gerilim/çatışma yaratabilir mi? Bu ve benzeri sorular, olayın Türkiye tarafındaki kriz boyutunu ifade etmektedir.

Olayın uluslararası kriz boyutu incelendiğinde; karşılıklı açıklamalar, savaş gemilerinin karşı karşıya gelmesi ve Yunan savaş gemisinin BHP'den sahayı terk etmesini talep etmesiyle askeri çatışma olasılığının kuvvetlendiği görülmektedir. Türkiye-Yunanistan ilişkilerindeki çeşitli konu başlıklarında yaşanan sorunlarda, zaman zaman farklı düzeylerde ortaya çıkan askeri çatışma olasılığı, NATO ittifakının bütünlüğünün sorgulanmasına yol açmaktadır. Avrupa alt-sistemi açısından, AB üyesi bir ülke ile AB adayı bir ülke arasında çatışma yaşanma olasılığı gerek Avrupa bütünlüşmesi gerekse Türkiye'nin de bir parçası olduğu Avrupa güvenlik yapıları için normal kabul edilebilecek bir durum değildir. Dolayısıyla bu kriz, Türkiye ile Yunanistan arasındaki diğer krizler gibi, kurulu uluslararası sistemin yapısını etkileyen bir uluslararası kriz özelliği taşımaktadır.

MTA Oruç Reis Gemisinin Sismik Araştırma Duyurusu (21 Temmuz 2020)

Uyuşmazlıktaki üçüncü kriz, TPAO'ya ait MTA Oruç Reis (MTAO) gemisinin, Türkiye tarafından verilen ruhsatlar dahilindeki bir sahada (Şekil 3) sismik araştırma yapacağını 21 Temmuz 2020'de duyurulma-

sı (SHOD, 0977/20) ile ortaya çıkmıştır. Duyurunun yapılmasıyla birlikte Türk Deniz Kuvvetlerinin birçok unsuru üslerinden ayrılarak Doğu Akdeniz ve Ege Denizi'nde konuşlanmıştır ("Oruç Reis Akdeniz", 2020; "German paper claims", 2020).

Şekil 3: MTAO Gemisi Araştırma Sahası (AA, 2020)

Buna karşılık Yunanistan, söz konusu duyurunun, "yetkisiz bir istasyon tarafından yayımlanmış, Yunanistan kıta sahanlığındaki izinsiz ve yasa dışı faaliyetler ile ilgili" olduğunu belirten bir karşı ilanda bulunmuştur ("Cyprus, Greece issue", 2020). Yunanistan Dışişleri Bakanlığı tarafından ilan edilen sahanın Yunanistan kıta sahanlığının bir bölümünü kapsadığı, konuya ilişkin olarak AB, NATO, BM ve BMGK daimî üyeleri nezdinde girişimlerde bulunulduğu belirtilmiştir. ("Ministry of Foreign Affairs statement", 21 July 2020). Yunanistan Genelkurmay Başkanı GKRY ziyaretini keserek ülkesine dönmüş ("Yunanistan Genelkurmay Başkanı'ndan", 2020); Yunanistan Deniz Kuvvetleri Türkiye'ye yakın Doğu Ege adalarında ve Doğu Akdeniz'e bakan Yunan adalarında konuşlandırılmıştır ("Turkey's NAVTEX for", 2020).

Krizin gelişimi içerisinde, Almanya Başbakanı Merkel'in 21 Temmuz 2020 akşamı Türk ve Yunan liderler ile görüştüğü ve olası bir çatışmanın önüne geçiğine yönelik haberler basında yer almaya başlamıştır ("Merkel kıta sahanlığı", 2020). Takip eden günlerde bölgedeki Türk ve Yunan savaş gemilerinin sayısının

da azalma gözlenirken, Yunanistan tarafından müzakerelere yeniden başlamaya hazır oldukları yönünde açıklamalar yapılmıştır (“Oruç Reis anlaşmazlığında”, 2020). T.C. Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Kalın, Almanya Başbakanı’nın süreçte yapıcı bir rol oynadığını doğrulamış, Türkiye’nin sorunu Yunanistan ile ön koşulsuz müzakere etmeye hazır olduğunu ifade etmiş ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “*müzakereler devam ederken yapıcı olalım, (araştırma faaliyetlerini) bir müddet bekletelim*” dediğini aktarmıştır (“İbrahim Kalın yorumladı”, 2020). Kriz süresince MTAO demirli bulunduğu Antalya Limanı’ndan ayrılmamıştır.

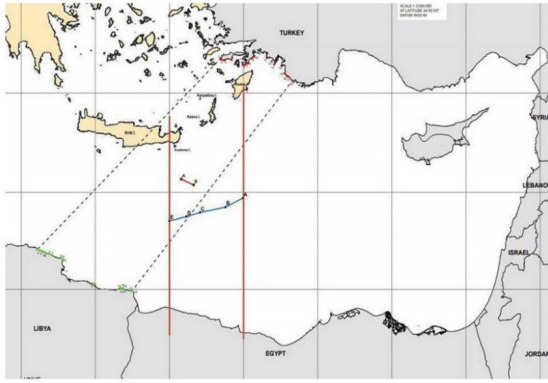
Dış politika krizi özellikleri açısından, bu kriz ile önceki kriz arasında benzerlikler bulunmaktadır. Ekim 2018’deki krizde BHP gemisinin faaliyetlerine, Yunanistan diplomatik açıklamalarının yanında bir fırsatçı ile askeri varlık göstererek cevap vermişti. Temmuz 2020’deki krizde de Yunanistan, MTAO gemisinin araştırma sahasının bir kısmının kendi kıta sahanlığında olduğunu açıklamıştır. İki kriz arasındaki temel farklılık, ölçek boyutunda ortaya çıkmış görünmektedir. Öncelikle, bir önceki krizde araştırma yapılan Güzelyurt sahası, bu krizde ilan edilen sahaya oranla Yunanistan’ın hak iddia ettiği kıta sahanlığının daha az bir kısmını kapsamaktaydı. Dolayısıyla Yunanistan açısından bakıldığında bu ilanla daha büyük bir alandaki hakları tehlikeye maruz kalmaktadır. İkinci olarak, bir önceki krizde Yunan firkateyninin BHP’yi engelleme girişimiyle karşılaşan Türkiye, Yunanistan’ın bu kez daha sert tepki göstereceği kanısından olsa gerek, MTAO’yu korumak üzere daha büyük bir askeri kuvvet görevlendirme ihtiyacı duymuştur. Bu kuvvetin Yunanistan’ın tehdit algılamasını artıran bir diğer etken olduğu da düşünülebilir. İki kriz arasındaki ölçek farklılığı, Yunanistan’ın olağandan daha fazla tehdit algılaması sonucunu yaratmış görünmektedir. Nitekim araştırma duyurusu ve Türk Deniz Kuvvetlerinin hareketliliğiyle birlikte Yunanistan acil olarak silahlı kuvvetlerini alarm durumuna geçirmiştir. Bu ani hareketlilik, tehdit algısındaki zaman sınırlılığını işaret etmektedir. Bu krizin dikkat çeken bir diğer yönü ise askeri çatışma olasılığındaki belirgin artıştır.

Türkiye ile Yunanistan arasındaki askeri düşmanlık olasılıklarının artması, NATO ve AB mekanizmalarının sorgulanmaya başlaması, olayın uluslararası bir kriz olarak nitelendirilmesi için gerekli koşulları sağlamaktadır. Almanya Başbakanı’nın telefon diplomasisiyle iki ülke arasında müzakere zemini oluşturma çabası, olayın bir uluslararası kriz olarak anlaşıldığı konusunda şüpheye yer bırakmamaktadır.

Yunanistan-Mısır MEB Antlaşması ve MTA Oruç Reis Gemisinin Sismik Araştırmalara Başlaması (6 Ağustos-12 Eylül 2020)

Uyuşmazlığın dördüncü krizi, 6 Ağustos 2020’de Yunanistan ile Mısır arasında MEB sınırlandırma anlaşması yapılmasıyla ortaya çıkmıştır. Doğu Akdeniz’in güneyinde uzun kıyılara sahip olan Mısır gerek Türkiye’nin gerekse Yunanistan’ın uzun yıllar anlaşma yapmaya çalıştıkları yegâne ülkedir. Mısır ile imzalanacak bir anlaşma, her iki ülke için de kendi iddialarını büyük ölçüde fiili durum haline getirmek anlamını taşımaktadır. Dolayısıyla Yunanistan ile Mısır arasındaki anlaşma, uyuşmazlığın seyri içerisinde herhangi bir dönemde Türkiye açısından bir dış politika krizi yaratacak kadar önemlidir. Anlaşmanın Türkiye ile Yunanistan arasında müzakere zemini olduğu bir anda yapılmasının ise Türkiye açısından krizi derinleştirici etki yaptığını öne sürmek mümkündür.

Bu anlaşma, öncelikle, Türkiye ile Libya arasında 2019’da belirlenen sınırlandırma ile çelişmekte; Türkiye’nin BM’ye bildirdiği kıta sahanlığının bir kısmını Yunanistan’a bırakırken, Libya’nın deniz yetki alanlarının önemli bir bölümünü de Yunanistan ile Mısır arasında paylaşmaktadır. (Şekil 4) İkinci olarak, kıyıdaşlardan İsrail ve Mısır, uyuşmazlıkta Yunanistan’ın tezlerini çeşitli açıklamalarıyla desteklemekle birlikte, bu anlaşmaya kadar Yunanistan iddialarını başka bir devlete resmen kabul ettirememiştir. Bu bağlamda, söz konusu anlaşmanın uyuşmazlıkta yeni bir aşama, Türkiye’nin çıkarlarına yönelik olağan dışı bir tehdit düzeyi oluşturduğunu ifade etmek mümkündür. Zamanlama açısından, bir önceki krizde Almanya’nın girişimleri sonucunda, Türkiye MTAO’yu limandan hiç çıkarmamış; daha sonra Yunanistan ve Türkiye sorunu müzakere etme niyetlerini karşılıklı olarak ifade etmişlerdi. Böyle bir ortamda Yunanistan-Mısır Antlaşmasının yapılmasının ve Yunanistan Dışişleri Bakanı’nın anlaşmanın imzalanması sonrasındaki açıklamalarının (“Statement of the Minister”, 2020), Türkiye’yi karşı harekete geçmek üzere bir zaman baskısı altına aldığı kabul edilebilir. Nitekim Cumhurbaşkanı Erdoğan ertesi gün MTAO’nun sismik çalışmalarına başlayacağını ifade etmiştir (Göksedef, 2020).

Şekil 4: Yunanistan-Mısır ve Türkiye-Libya Antlaşmalarının Karşılıklı Durumu (Ekathimerini, 2020)⁴

Bu açıklamadan sonra, MTAO gemisinin 10-23 Ağustos 2020 tarihleri arasında, bir önceki krizde ilan edilen ancak gidilmeyen sahada sismik araştırmalarda bulunacağına dair yeni bir duyuru yayımlanmıştır (SHOD, 1024/20). **Türk Deniz Kuvvetleri bir önceki krizde olduğu gibi araştırma gemisini korumak üzere Doğu Akdeniz’de yoğunlaşmıştır. Yunan Donanması da benzer şekilde çok sayıda unsuru ile Doğu Akdeniz’de ve Doğu Akdeniz’e bakan adalarında toplanmış** (“Letter dated 11 August 2020”), MTAO ve refakatindeki Türk savaş gemilerini yakın mesafeden izlemeye başlamışlardır (“Turkish research vessel”, 2020). MTAO, 10 Ağustos 2020 tarihinde sahaya ulaşarak faaliyetlerine başlamıştır (“Turkish Navy protecting”, 2020). Yunan savaş gemileri MTAO’ya telsiz üzerinden “Yunan kıta sahanlığı üzerinde izinsiz faaliyet gösterdiği ve faaliyetlerini sonlandırması” yönünde çağrılar yapmış (“Oruc Reis within”, 2020), bölgedeki Türk savaş gemileri tarafından da “uluslararası hukuka uygun olarak Türk kıta sahanlığında Türkiye Cumhuriyeti adına araştırma yapıldığına” ilişkin telsiz duyurularında bulunulmuştur (“Türkiye dediğini yaptı”, 2020).

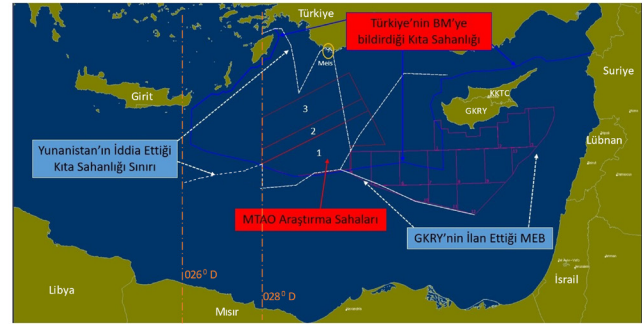
Durum gerginliğini korurken bir Türk ve bir Yunan firkateyni arasında çatma yaşandığına ilişkin haberler 13 Ağustos’ta basına yansımıştır (“Doğu Akdeniz – Reuters”, 2020). Haberler Yunan veya Türk yetkililer tarafından doğrulanmazken Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından “...Bizim Oruç Reis’imize sakın ha saldırmayın. Eğer Oruç Reis’e saldıracak olursanız bunun bedelini ağır ödersiniz dedik ve bugün de ilk cevabı aldılar.” şeklinde beyanatta bulunulmuştur (“Erdoğan: Oruç Reis’e saldırmayın”, 2020). Eylül ayının başlarından itibaren NATO çatısı altında iki devletin deniz ve hava kuvvetleri arasında meydana gelebilecek olay

⁴ A’dan E’ye kadar olan noktalar Yunanistan-Mısır Antlaşması sınırlarını, A-B noktaları Türkiye-Libya Antlaşması sınırlarını göstermektedir.

⁵ Bkz. Dipnot 2.

ve kazaları önlemek üzere bir mekanizma kurulması için görüşmelere başlanmış ve 1 Ekim 2020 tarihinde söz konusu mekanizmanın kurulduğu açıklanmıştır (“Military de-confliction mechanism”, 2020).

MTAO’nun araştırmaları, 27 Ağustos (SHOD, 1062/20), 1 Eylül (SHOD, 1085/20) ve 12 Eylül’e (SHOD, 1093/20) kadar üç kez uzatılmış, gemi 12 Eylül 2020’de limana dönmüştür. Araştırmalarda 28° doğu boylamı batısına geçilmemiştir. (Şekil 5)

Şekil 5: MTAO’nun 10 Ağustos-12 Eylül 2020 Araştırma Sahaları⁵

Bu krizde üçüncü tarafların krize müdahil olma tercihleri, uyuşmazlığın geleceğine ilişkin değerlendirmeler yapılabilmesi açısından önem taşımaktadır. Libya başta olmak üzere genel anlamda Akdeniz politikalarında Türkiye ile çıkar çatışması içerisinde olan Fransa, bu krizde Yunanistan’a en açık biçimde destek veren devlet olmuştur. Bu destek, Türkiye’ye yönelik kınama ve faaliyetlerin durdurulması çağrılarında AB bünyesinde yaptırım taleplerine, askeri güç gösterisi niteliği taşıyan eylemlerden (“France deploys ‘battle ready’”, 2020; “France’s Macron says”, 2020) Yunanistan’a savaş uçakları (“PM: Greece, France”, 2020) ve gemileri (“Greece to Buy”, 2020) satışını içeren anlaşmalara kadar geniş bir yelpazede cereyan etmiştir.

Bir önceki krizde taraflar arasında müzakere zemini oluşturulması konusunda etkin olan Almanya, bu krizde de gerginliğin azaltılmasına odaklanmıştır. Özellikle de krizin başlangıcında nispeten tarafsız görünen bu yaklaşımın yansımaları olarak Almanya Dışişleri Bakanı Maas, 25 Ağustos 2020’de Yunanistan’a ve Türkiye’ye çalışma ziyaretinde bulunmuştur (“Germany’s Maas calls”, 2020). Ziyaretlerden bir sonuç çıkmazken görüşmeler sonrasındaki basın toplantılarında Yunanistan (“Minister of Foreign Affairs”, 2020) ve Türkiye (“Dışişleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu’nun”, 2020) dışişleri bakanlarının açıklamalarındaki sert üslup, yaşanan krizin düzeyini bir kez daha göstermiştir.

Geleneksel anlamda Yunanistan-Türkiye krizlerinin en etkin aktörü olan ABD'nin, bu krize beklenildiği kadar kuvvetli müdahil olmadığı, ancak açıklamaları ve eylemleri ile Yunanistan'ı ve uyuşmazlığın diğer aktörü olan GKRY'yi desteklediği görülmektedir. ABD Başkanı Trump, 26 Ağustos 2020'de Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Başbakan Miçotakis ile telefon görüşmeleri yaparak iki ülke arasında diyalog çağrısında bulunmuştur ("US calls on Greece, Turkey", 2020). Kriz sürerken, 1 Eylül 2020'de ABD, GKRY'ye **yönelik 1987'den beri devam eden silah ambargosu kısmen yürürlükten kaldırmıştır** ("ABD, Güney Kıbrıs'a", 2020). ABD Dışişleri Bakanı Pompeo 12 Eylül 2020'de GKRY'ye yaptığı resmi ziyarette Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin faaliyetlerinden endişe duyduklarını dile getirmiştir ("Pompeo in Cyprus", 2020).

Uyuşmazlığın başlangıcından bu yana üyeleri olan Yunanistan ve GKRY'yi destekler tutum izleyen AB, bu son krizi 1-2 Ekim 2020 tarihlerinde yapılan AB Konseyi Liderler Zirvesi'nde ele almıştır. Başta Yunanistan, GKRY ve bunları destekleyen Fransa'nın Türkiye'ye yönelik yaptırım taleplerine karşılık zirveden bu yönde bir karar çıkmamıştır ("Calls growing for", 2020). Ancak zirve sonuç bildirgesinde Türkiye'nin, Yunanistan'ın ve GKRY'nin **hükümlerlik haklarını ihlal ettiği, bölgedeki tek taraflı girişimlerini durdurması gerektiği, Ekim 2019'da alınan ancak içi doldurulmayan yaptırım kararlarına** (Council Decision, 2019/1894) atıf yapılarak durumun Aralık 2020'deki AB Konseyi Zirvesi'ne kadar izleneceği ifadelerine yer verilmiştir (European Council Conclusions, 613/20). Bu bağlamda, AB'nin uyuşmazlıkta Yunanistan ve GKRY'den yana tavırını koruduğu, Gümrük Birliği Anlaşmasının gözden geçirilmesi, vize serbestisi, düzensiz göç gibi Türkiye-AB ilişkilerinin sorunlu başlıklarında Türkiye'ye çeşitli ödüller vaat ederken, bir yandan da yaptırım tehdidini gündemde tutmayı içeren ikili bir strateji izlediği ifade edilmektedir (Tsakonas, 2020).

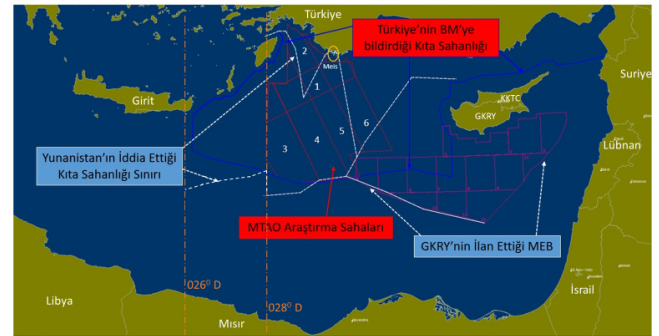
MTA Oruç Reis Gemisinin Sismik Araştırmalara Devam Etmesi (11 Ekim-29 Kasım 2020)

MTAO yaklaşık bir ay limanda kaldıktan sonra, Türkiye ile Yunanistan'ın ihtilafı olduğu alanda sismik araştırmalara devam edileceğinin 11 Ekim 2020 tarihinde duyurulmasıyla (SHOD, 1262/20) uyuşmazlıktaki beşinci kriz başlamıştır. Önceki krizlerde olduğu gibi, Yunanistan tarafından bu duyurunun hukuksuz olduğunu öne süren karşı duyurular ("Greek authorities issue", 2020) ve diplomatik açıklamalarda ("Ministry of Foreign Affairs announcement", 2020) bulunulmuştur. Buna karşılık, Türkiye araştırma sahasının Türk kıta

sahaneliği içinde bulunduğunu yinelemiştir ("Yunanistan Dışişleri Bakanlığının", 2020).

MTAO, 12 Ekim 2020'de Türk savaş gemileri eşliğinde araştırma sahasında çalışmalarına başlarken, Yunan Hükümeti araştırma gemisi sahada olduğu sürece Türkiye ile istikşafı **görüşmelere girişmeyeceklerini açıklamıştır** ("Greece says no", 2020). Yunan savaş gemileri MTAO ve Türk savaş gemilerini izlemeye başlamış; Yunan ve Türk savaş gemileri tarafından kendi iddialarını savunan telsiz duyuruları yapılmıştır. Bu krizde, Türk ve Yunan savaş gemileri arasında gerilim yaşandığına ilişkin bir habere rastlanmamıştır. Taraflar krizi karşılıklı diplomatik açıklamalar, askeri güç gösterileri, yazılı, görsel ve sosyal medya üzerinden algı yönetimi çalışmalarını ile yönetmişler; krizin şiddeti belirli bir eşik seviyesini aşmamıştır.

Araştırma faaliyeti, 27 Ekim (SHOD, 1314/20), 4 Kasım (SHOD, 1332/20), 14 Kasım (SHOD, 1364/20), 24 Kasım (SHOD, 1404/20) ve son olarak 29 Kasım'a (SHOD, 1460/20) kadar uzatılmış, MTAO'nun 30 Kasım 2020'de Antalya Limanı'na dönmesiyle kriz sona ermiştir. Araştırmalarda 28° doğu boylamı batısına geçilmemiştir. (Şekil 6)

Şekil 6: MTAO'nun 11 Ekim-29 Kasım 2020 Araştırma Sahaları⁶

Bu krizi Yunanistan ve Türkiye açısından bir dış politika krizi, uluslararası sistem bakımından bir uluslararası kriz haline getiren koşullar büyük ölçüde bir önceki krizle aynıdır. MTAO tarafından araştırma yapılan sahaslarının, Yunanistan'a ait Rodos ve Meis adalarının kara sularına önceki krizdeki sahalara nazaran daha yakın ve araştırma süresinin önceki krizdekine göre daha uzun olmasına karşın, taraf ülkelerde ve uluslararası kamuoyunda kriz şiddetinin daha az hissedilmiş olması, bu krizin en dikkat çekici yönüdür. Bu bağlamda, önceki krizde iki savaş gemisinin çatmasının durumun ciddiyeti konusunda taraf devletleri uyarıcı nitelik taşıdığı ve daha dikkatli davranmaya sevk ettiği, NATO bünyesinde kurulan ayrıştırma mekanizmasının bir nebze fayda sağladığı, mevcut gerginlik düzeyinin ise süreç uzadıkça tüm tarafların algılamasında

⁶ Bkz. Dipnot 2.

normalleştiği düşünülmektedir.

Üçüncü taraf davranışlarının bu krizle birlikte Türkiye aleyhinde geliştiğini ifade etmek mümkündür. Fransa Türkiye'ye yönelik olumsuz ve sert mesajlar içeren tavrını korurken ("France warns Turkey", 2020), MTAO'nun yeni duyurusu üzerine Almanya Dışişleri Bakanının Türkiye ziyaretini iptal etmesi ("Alman Dışişleri Bakanı", 2020) Almanya'nın tutumunda olumsuz yönde bir değişim olarak yorumlanabilir. ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından da uyuşmazlığın başından beri en sert ifadeler içeren bir kınama açıklaması yapılmış; Türkiye'nin faaliyeti "hesaplı provokasyon" olarak nitelendirilerek Türkiye'ye Yunanistan ile görüşmelere başlaması çağrısında bulunulmuştur ("U.S. Response to Turkey's", 2020).

AB Konseyi, uyuşmazlıktaki bir önceki krizi 1-2 Ekim 2020 tarihli zirvesinde ele almış ve Türkiye'ye uygulanacak yaptırımların Aralık ayındaki zirvede görüşülmesini kararlaştırmıştı. MTAO'nun 29 Kasım 2020'de çalışmalarını tamamlamasının ardından yapılan 10-11 Aralık 2020'deki zirvede, Türkiye'ye yönelik herhangi bir yaptırım karara bağlanmazken, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki sondaj faaliyetlerine ilişkin Ekim 2019 tarihli yaptırım listesinin genişletilmesi ve yaptırımların uygulanmasının Mart 2021'de gerçekleştirilecek zirvede değerlendirilmesi kararlaştırılmıştır. Sonuç bildirgesinde, Türkiye'nin tutumuna bağlı olarak pozitif AB-Türkiye gündemi teklifinin halen masada olduğu da belirtilmiş ve AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikaları **Yüksek Temsilcisine Doğu Akdeniz ile ilgili çok taraflı bir konferans teklifi hazırlanması görevi verilmiştir. AB'nin Türkiye ve Doğu Akdeniz'deki duruma ilişkin konuları ABD ile koordine etme arayışı içerisinde olacağına ifade edilmesi ise bildirmedeki en dikkat çekici maddelerden birini oluşturmaktadır** (European Council Conclusions, EUCO 22/20).

Krizler Sonunda Geline Aşama

Uyuşmazlıkta hızlı gelişmelerin ve krizlerin yaşandığı 2018-2020 dönemi sonunda, 2021 yılına daha sakin ve diplomatik girişimlerin öncelik kazandığı bir ortamda girildiği ifade edilebilir. Türkiye'nin sismik araştırma ve sondaj gemileri filosunun bir kısmı Karadeniz'de ve Akdeniz'de üzerinde ihtilaf bulunmayan alanlarda faaliyet gösterirken bir kısmı bakım faaliyetleri kapsamında limanlara çekilmiştir (Ergin, 2020).

Türkiye ile Yunanistan arasındaki istikşaf görüşmelerin 61'inci turu 25 Ocak 2021'de İstanbul'da başlamıştır. Görüşmeler öncesinde tarafların yaklaşım farklılıkları kamuoyuna yansımıştır. Türkiye, mevcut tüm sorunları ele alma yönünde ön koşulsuz bir tutum sergilerken ("Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim

Kalın'ın", 2021), Yunanistan görüşülebilecek konuların kıta sahanlığı, münhasır ekonomik bölge ve kara sularının genişliği ile sınırlı olacağını belirtmektedir ("Greece, Turkey getting ready", 2020). Ayrıca yine görüşmeler öncesinde Yunanistan'ın Girit Adası'nın güneyinde kara sularının genişliğini 12 mile çıkarma niyetinde olduğu gündeme gelmiştir ("Dendias reiterates government", 2021). 25 Ocak 2021'de İstanbul'da istikşaf görüşmelerin beş yıl sonraki ilk toplantısı yapılırken, aynı gün Atina'da Fransa Savunma Bakanı'nın ziyaretinde Yunanistan'a 18 adet Rafale savaş uçağı satışına ilişkin anlaşma imzalanmıştır ("Greece and France", 2021). 15 Nisan 2021'de Yunanistan Dışişleri Bakanı Dendias ve Türkiye Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu arasında Ankara'da bir görüşme gerçekleştirilmiş, görüşme sonrasındaki basın toplantısında Yunan Bakanın Türkiye'yi Yunanistan'ın egemenlik haklarını ihlal etmekle itham etmesi üzerine iki bakan arasında sözlü tartışma yaşanmıştır ("Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu", 2021).

Kıbrıs Sorunu bağlamında da son olarak 2017 yılında yapılan görüşmelerden sonra yeniden görüşmelere başlanmasına yönelik gelişmeler yaşanmaktadır. BM Genel Sekreter Sözcüsü tarafından 27-29 Nisan 2021 tarihleri arasında, İsviçre'nin Cenevre kentinde, KKTC ve GKRY'nin yanı sıra garantör ülkeler olan Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Krallık'ın katılımıyla 5+1 formatında gayri resmi bir toplantı yapılacağı açıklanmıştır ("BM: Kıbrıs toplantısı", 2021).

Uyuşmazlığın kısa vadedeki gelişiminde 25-26 Mart 2021 tarihlerinde yapılan AB Konseyi Zirvesi önemli bir aşama oluşturmuştur. Zirve öncesinde AB temsilcileri tarafından bir yandan Türkiye'ye yönelik yaptırım listesi üzerindeki teknik çalışmaların devam ettiği ifade edilirken, diğer yandan Türkiye-Yunanistan görüşmelerini yaptırım kararlarıyla gölgelemek istemedikleri belirtilmiştir ("AB-ABD hattındaki Türkiye", 2021). AB'nin Türkiye'ye yönelik havuç-sopa politikasının devamı olarak nitelendirilebilecek bu politika çerçevesinde, Mart 2021 Zirvesi'nde de Türkiye'ye yönelik herhangi bir yaptırım kararı alınmamış; zirve sonuç bildirgesinde Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de yeni faaliyetlere girişmemesi kaydıyla Gümrük Birliği Anlaşmasının güncellenmesi, düzensiz göç, vize serbestisi konularında iş birliğinin süreceğine ilişkin ifadeler yer verilmiştir (Statement of the Members of the EC, SN 18/21). Bu sürecin devamı olarak AB Konseyi Başkanı Michel ile AB Komisyonu Başkanı Von der Leyen 6 Nisan 2021'de Türkiye'ye gelerek Cumhurbaşkanı Erdoğan ile görüşmüşlerdir ("AB'den Türkiye'ye", 2021).

Öte yandan, AB'nin Türkiye konusunda ABD ile iş birliği yapma çağrısının yeni ABD Yönetiminde kar-

şılık bulunduğunu gösteren işaretler de mevcuttur. ABD Başkanı'nın Ulusal Güvenlik Danışmanının AB Komisyonu Başkanı ile gerçekleştirdiği telefon görüşmesi sonrasında yapılan yazılı açıklamada, ABD ve AB'nin, Çin ve Türkiye de dahil olmak üzere ortak endişe yaratan konularda birlikte çalışmaya karar verdikleri ifadelerine yer verilmiştir ("Statement by NSC", 2021).

Diplomasi sürecinin bir diğer aktörü ise Mısır olmuştur. Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu uzun yıllardan sonra Mart 2021'de iki ülke diplomatları arasında ön koşul-suz görüşmeler yürütülmeye başlandığı açıklamıştır. ("Mısır ile ilk diplomatik", 2021).

Tüm bu gelişmeler birlikte değerlendirildiğinde, en azından Türkiye ile Yunanistan arasındaki görüşmeler ve AB ile ilişkilere ivme kazandırılması iradesi sürdüğü sürece, Türkiye'nin üzerinde ihtilaf bulunan deniz alanlarında yeni sismik araştırma ya da sondaj faaliyetlerinde bulunmayacağı; uyuşmazlıkta aksiyon döneminden, süresi uyuşmazlığın taraflarının ve üçüncü tarafların davranışlarına göre belirlenecek kırılğan bir diplomasi/müzakere dönemine geçildiği izlenimi oluşmaktadır.

SONUÇ: UYUŞMAZLIĞIN GELECEĞİNE BİR BAKIŞ

Doğu Akdeniz deniz yetki alanları uyuşmazlığında gerilimli geçen 3 yılın sonunda, 2021 yılına Türkiye ile Yunanistan arasında istikşafi görüşmelerin yeniden başlatıldığı, Kıbrıs Sorunu'nda çözüm görüşmeleri için yeni bir inisiyatif geliştirildiği, Türkiye ile Mısır arasında diplomatik temas kurulduğu, ihtilafli alanlarda herhangi bir faaliyet icra edilmediği nispeten sakin bir ortamda girilmiştir.

Bu olumlu ortama karşın, uyuşmazlığın barışçıl yollardan çözümü konusunda iyimser olmak için henüz erken olduğu düşünülmektedir. Türkiye ile Yunanistan arasındaki görüşmelerin pozitif sonuçlar üretmesini beklemek için sebepler bulmak kolay değildir. Yunanistan, Doğu Akdeniz'de İsrail ve Mısır ile kurduğu iş birliği yapılarından ve özellikle Mısır ile imzaladığı sınırlandırma antlaşmasından memnun görünmektedir. AB'den Türkiye'ye yönelik istediği yaptırım kararlarını çıkarttıramasa da belirli bir ilerleme kaydedilmiştir ve Türkiye'nin son dönemde AB ile ilişkileri geliştirmek yönündeki irade beyanlarının Yunanistan üzerindeki baskıyı hafifletici etki yaptığını düşünmek mümkündür. Önceki ABD Yönetiminden bu yana gelişme eğilimi içerisindeki Yunanistan-ABD ilişkilerinin yanı sıra yeni ABD Yönetiminin, içinde Doğu Akdeniz meselesi de olan bazı dış politika konularında Türkiye'ye daha fazla baskı uygulayacağına yönelik beklenti mevcuttur. Deniz ve hava kuvvetlerinin geliştirilmesi maksadıyla başlatılan cüretkâr silahlanma programının

hayata geçirilmesi için Yunanistan'ın zamana ihtiyacı vardır. Türkiye açısından bakıldığında, bugüne kadar yapılan hukuki ve fiili uygulamalar, sismik araştırma çalışmalarıyla uyuşmazlıkta önemli kazanımlar elde edilmiş, konu Türkiye'de büyük ölçüde kamuoyuna mal olmuştur. Karadeniz'de yapılan doğal gaz keşfi benzeri bir kaynağın bulunma ihtimali, büyük bir hidrokarbon ithalatçısı olan ve enerji aktarımında kilit ülke konumu kazanmayı hedefleyen Türkiye için vazgeçilemeyecek önemdedir.

Uyuşmazlığın Türkiye, KKTC ve GKRY arasındaki bölümünün gelişimi, Kıbrıs Sorunu'nun çözümüne ve Türkiye'nin AB üyelik sürecinin izleyeceği seyre bağlı gözükmektedir. Bu alanlarda yeni gelişmeler görülmekle birlikte kısa ve orta vadede adada çözüme yönelik bir perspektif geliştirilmesinin mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.

Bu şartlar altında uyuşmazlıkta çözümden ziyade yeni krizler beklemek daha gerçekçi bir yaklaşım olacaktır. Bugüne kadar yaşanan krizlerin dinamikleri, belirli gelişmeler olduğu takdirde yeni ve daha şiddetli krizler ile karşı karşıya kalınabileceğinin işaretlerini vermektedir. Bu kapsamda, yeni krizler yaratma olasılığının yüksek olduğu değerlendirilen durumlar şunlardır:

- Yunanistan-Mısır MEB sınırlandırma antlaşmasının 28° doğu boylamı doğusuna genişletilmesi,
- Yunanistan'ın Girit güneyinde ihaleye açtığı hidrokarbon araştırma ruhsat sahalarını, Girit doğusuna Türkiye'nin BM'ye sınırlarını bildirdiği kıta sahanlığına doğru genişletmesi,
- Yunanistan'ın kendi tedarik edeceği ya da kiralayacağı gemiler ile Türkiye'nin BM'ye sınırlarını bildirdiği kıta sahanlığı üzerinde sismik araştırma/sondaj yapma girişiminde bulunması,
- Türkiye'nin Yunanistan'ın hak iddia ettiği bölgelerde, özellikle 28° doğu boylamı batısında yeni sismik araştırmalara başlaması,
- Türkiye'nin daha önce sismik araştırma yaptığı ihtilafli bölgelerde sondaja başlaması.

Sonuç olarak, Doğu Akdeniz güvenlik gündeminden deniz yetki alanları uyuşmazlığının düşürülebilmesi için uyuşmazlığın doğrudan taraflarının ve üçüncü tarafların, öncelikle uyuşmazlığın yeni krizler üretmesini önleyecek kapsayıcı strateji ve politikalar geliştirmeleri gerekmektedir. Uyuşmazlığın günümüze kadarki gelişiminde yaşananlar ve özellikle üçüncü tarafların soruna dengeli yaklaşmak yerine taraf seçerek müdahil olma tercihleri, bu yönde büyük beklentiler oluşmasına imkân vermemektedir. O halde, bölgesel güvenlik ve istikrarın daha fazla bozulmasına engel

olmak adına, meydana gelecek krizlerde uygulanabilecek kriz yönetim tekniklerine ve bu krizlerin kontrolünden çıkmamasını sağlayacak önlemlere odaklanmak daha gerçekçi bir politika seçeneği oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA**Makale, Rapor ve Kitaplar**

Acer, Y. (2013). "Deniz Alanlarının Sınırlandırılması Hukuku", Doğu Akdeniz'de Hukuk ve Siyaset, Başeren, S. H. (Der.), Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayın No:608, 307-326.

Akgül, Ö. (2019). Dünya Savaşı Nasıl Çıkar? İkili Kriz İlişkilerinin (Aktör Çiftleri) Yayılması Üzerinden Dünya Savaşı Olgusunun Uluslararası İlişkilerin Ampirik Bulgularıyla Açıklanması. Gazi Akademik Bakış, 13 (25), 215-237. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gav/issue/50603/658986>.

Aksu, F. ve Güder, S. (2017). "Turkey's Protracted Foreign Policy Conflicts: Cyprus and Aegean Crises", Analysing Foreign Policy Crises in Turkey: Conceptual, Theoretical and Practical Discussions, Aksu, F. ve Ertem, H. S. (Der.), Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 58-82.

Azar, E. E., Jureidini, P. ve McLaurin, R. (1978). "Protracted Social Conflict: Theory and Practice in the Middle East", Journal of Palestine Studies, 8/1, 41-60.

Başeren, S. H. (2007). "Doğu Akdeniz", Türk Deniz Araştırmaları Vakfı Örün Sitesi, <http://tudav.org/calismalar/deniz-alanlari/munhasir-ekonomik-bolge/dogu-akdeniz-serhat-h-baseren/>, (07.05.2020).

Başeren, S. H. (2013). "Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Sınırlandırması Sorunu: Tarafların Görüşleri, Uluslararası Hukuk Kurallarına Göre Çözüm ve Sondaj Krizi", Doğu Akdeniz'de Hukuk ve Siyaset, Başeren, S. H. (Der.), Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayın No:608, 253-305.

Baykal, F. H. (1998). Deniz Hukuku Çalışmaları, 1. Bs., İstanbul: Alfa Yayınları.

Brecher, M. (1993). Crises in World Politics: Theory and Reality, 1. Basım, Oxford: Pergamon Press.

Brecher, M. ve Wilkenfeld, J. (2007). A Study of Crisis, 5. Basım, Michigan: The University of Michigan Press.

Demiryol, T. (2020). "Natural Gas and Geopolitics in the Eastern Mediterranean", Heinrich Böll Stiftung, <https://tr.boell.org/en/2020/09/07/natural-gas-and-geopolitics-eastern-mediterranean>, (5.11.2020).

Erciyes, Ç. (2019). "Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılması, Türkiye'nin Siyasi ve Hukuki Tezleri, Sahadaki Uygulamaları", T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi Örün Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/data/dogu-akdeniz-deniz-yetki-alanlarinin-sinirlendirilmesi.pdf>, (16.06.2020).

Gürdeniz, C. (2020). Doğu Akdeniz: Mavi Vatan'ın Güney Cephesi, 4. Baskı, Ankara: Pankuş Yayınları.

Hermann, C. F. (1969). "International Crisis as a Situational Variable", International Politics and Foreign Policy. A Reader in Research and Theory, New York: The Free Press.

McCormick, J. M. (1978). "International Crises: A Note on Definition", The Western Political Quarterly, 31: 352-358.

Phillips, W. ve Rimkunas, R. (1978). "The Concept of Crisis in International Politics", Journal of Peace Research, 15/3: 259-272.

Rothwell, D. R. ve Stephens, T. (2010). The International Law of the Sea, Oxford: Hart Publishing.

Snyder, G. H. ve Diesing, P. (1977). Conflict Among Nations: Bargaining, Decision Making, and System Structure in International Crises, Princeton: Princeton University Press.

Tanaka, Y. (2012). The International Law of the Sea, Cambridge: Cambridge University Press.

Tanchum, M. (2020). "How Did the Eastern Mediterranean Become the Eye of a Geopolitical Storm?", Foreign Policy, <https://foreignpolicy.com/2020/08/18/eastern-mediterranean-greece-turkey-warship-geopolitical-showdown/>, (10.09.2020).

The Maritime Boundaries and Natural Resources of the Republic of Lebanon:

Challenges and Opportunities. (2014)

<https://www.undp.org/content/dam/lebanon/docs/Governance/Publications/Legal%20section%201-6.pdf>, (11.06.2020).

Tsakonas, P. (2020). “Containgement: An EU Strategy towards Erdogan’s Turkey”, Eliamep: Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, Policy Paper No.39.

Tziampiris, A. (2015). The Emergence of Israeli-Greek Cooperation, Switzerland: Springer International Publishing.

Warner, R. (2009). Protecting the Oceans Beyond National Jurisdiction: Strengthening the International Law Framework, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.

Yaycı, C. (2019). Sorular ve Cevaplar ile Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) Kavramı, 1. Baskı, İstanbul: Deniz Basımevi Müdürlüğü.

Yaycı, C. (2020). Doğu Akdeniz’in Paylaşım Mücadelesi ve Türkiye, 1. Basım, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

Belgeler ve Antlaşma Metinleri

BMDHS, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (1982), http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/denizhukuku.pdf, (8.6.2020).

Convention on the Continental Shelf (1958), http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/8_1_1958_continental_shelf.pdf,

Council Decision 2019/1894 of 11 November 2019 concerning restrictive measures in view of Turkey’s unauthorised drilling activities in the Eastern Mediterranean, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019D1894&from=GA>, (15.12.2020).

European Council Conclusions 613/20 on External Relations, 1 October 2020, Council of EU, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/10/01/european-council-conclusions-on-external-relations-1-october-2020/pdf>, (12.12.2020).

European Council Conclusions EUCO 22/20 – 10 and 11 December 2020, Brussels, 11 December 2020, Md.30-34, <https://www.consilium.europa.eu/media/47296/1011-12-20-euco-conclusions-en.pdf>, (15.12.2020).

Exclusive Economic Zone Law of 2004, https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/cyp_2004_eez_proclamation.pdf, (11.06.2020).

GKRY-İsrail MEB Sınırlandırma Antlaşması, https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/cyp_isr_eez_2010.pdf, (12.06.2020).

GKRY-Mısır MEB Sınırlandırma Antlaşması, Agreement between the Republic of Cyprus and the Arab Republic of Egypt on the Delimitation of the Exclusive Economic Zone, https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/DEPOSIT/cyp_mzn47_2004.pdf, (11.06.2020).

“Greek-Turkish dispute over the delimitation of the continental shelf”, Yunanistan Dışişleri Bakanlığı Örün Sitesi, <https://www.mfa.gr/en/issues-of-greek-turkish-relations/relevant-documents/delimitation-of-the-continental-shelf.html>, (14.06.2020).

Information note by Turkey, concerning its objection to the Agreement between the Republic of Cyprus and the Arab Republic of Egypt on the Delimitation of the Exclusive Economic Zone 17 February 2003, Note No.2004/Turkuno DT/4739 dated 2 March 2004 from the Permanent Mission of Turkey to the United Nations, Law of Sea Bulletin, No.54, 2004, s.127, https://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/LOSBulletins/bulletinpdf/bulletin54e.pdf, (16.06.2020).

Law No. 2289/1995 “On Prospecting, Exploration and Exploitation of Hydrocarbons/2011 and Other Provisions”, as amended by Law No. 4001, Transmitted through note verbale dated 8 May 2012 from the Permanent Mission of Greece to the United Nations, https://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/

LOSBulletins/bulletinpdf/bulletin79e.pdf, (25.01.2021).

Letter dated 18 March 2020 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General, A/74/757, <https://digitallibrary.un.org/record/3856643>, (01.02.2021).

Letter dated 11 August 2020 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General, A/74/988-S/2020/795, para.2, (10.12.2020).

Memorandum of Understanding between the Government of the Republic of Turkey and the Government of National Accord-State of Libya on Delimitation of the Maritime Jurisdiction Areas in the Mediterranean, https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/Turkey_11122019_%28HC%29_MoU_Libya-Delimitation-areas-Mediterranean.pdf, (23.10.2020).

Statement of the Members of the European Council, SN 18/21, Brussels, 25 March 2021, <https://www.consilium.europa.eu/media/48976/250321-vtc-euco-statement-en.pdf>, (17.04.2021)

T.C. BM Daimî Temsilciliğinin 23 Aralık 2010 tarihli mektubu, Letter dated 23 December 2010 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General, UN.Doc.A/65/674-S/2010/674, paragraf 7, <https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/65/674>, (17.06.2020).

T.C. Resmî Gazete, Sayı:31140, 30 Mayıs 2020, s.14, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/05/20200530.pdf>, (17.10.2020).

Yunanistan-Mısır Münhasır Ekonomik Bölge Antlaşması, <https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/GRCEGY.pdf>, (29.01.2021).

Gazete Haberleri

Bassist, R. (2020, 22 Eylül). “East-Med Gas Forum evolves as Israel, Egypt enhance cooperation”, Al-Monitor, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/09/israel-egypt-greece-cyprus-italy-france-natural-gas-fields.html>, (5.11.2020).

Ergin, S. (2021, 28 Ocak). “Almanya’nın ‘Barbaros Hayreddin Paşa’ mesajının perde arkası”, Hürriyet, <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/sedat-ergin/almanyanin-barbaros-hayreddin-pasa-mesajinin-perde-arkasi-41726272>, (29.01.2021).

Göksedef, E. (2020, 13 Ekim). “Doğu Akdeniz: Oruç Reis ve NAVTEX’ler, Türkiye-Yunanistan gerginliğinde nasıl rol oynadı?”, BBC Türkçe, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54506593>, (06.12.2020).

Hadjicostis, M. (2018, 23 Şubat). “EU warns Turkey after its warships force gas rig to halt”, Associated Press, <https://apnews.com/article/92f9f79f1e34439a9ac7f5a61ae1f722>, (13.12.2020).

Maltezou, R. (2018, 23 Şubat). “Cyprus accuses Turkey of blocking ship again in gas exploration standoff”, Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-cyprus-natgas-turkey-idUSKCN1G71MF>, (02.12.2020).

“AB-ABD hattındaki Türkiye gündeminin şifreleri”, Deutsche Welle Türkçe, 28.01.2021, <https://www.dw.com/tr/ab-abd-hatt%C4%B1ndaki-t%C3%BCrkiye-g%C3%BCndeminin-%C5%9Fifreleri/a-56370608>, (29.01.2021)

“ABD, Güney Kıbrıs’a 33 yıldır uygulanan silah ambargosunu kısmi olarak kaldırdı”, Euronews, <https://tr.euronews.com/2020/09/01/abd-guney-k-br-s-a-33-y-ld-r-uygulanan-silah-ambargosunu-k-smi-olarak-kald-rd->, (15.12.2020).

“AB’den Türkiye’ye önemli ziyaret”, TRTHABER, 06.04.2021, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/abden-turkiyeye-onemli-ziyaret-570432.html>, (17.04.2021).

“Alman Dışişleri Bakanı Maas, Türkiye’nin Oruç Reis açıklaması sonrası Ankara ziyaretini iptal etti”, Euronews, 13.10.2020, <https://tr.euronews.com/2020/10/13/alman-d-sisleri-bakan-maas-turkiye-nin-oruc-reis-ac-klamas-sonras-ankara-ziyaretini-iptal->, (21.11.2020).

“BM: Kıbrıs toplantısı Nisan ayında yapılacak”, Deutsche Welle Türkçe, 25.02.2021, <https://>

www.dw.com/tr/bm-k%C4%B1br%C4%B1s-toplant%C4%B1s%C4%B1-nisan-ay%C4%B1nda-yap%C4%B1lacak/a-56683320, (17.04.2021).

“Calls growing for EU sanctions against Turkey over actions in Eastern Mediterranean and Cyprus”, Euronews, 15.10.2020, <https://www.euronews.com/2020/10/15/calls-growing-for-eu-sanctions-against-turkey-over-actions-in-eastern-mediterranean-and-cy>, (15.12.2020).

“Cyprus, Greece issue counter-Navtex voiding Turkish advisory”, Knews, 22.07.2020, <https://knews.kathimerini.com.cy/en/news/cyprus-greece-issue-counter-navtex-voiding-turkish-advisory>, (05.12.2020).

“Dendias reiterates government intention to extend territorial waters in Crete”, Ekathimerini, 19.01.2021, <https://www.ekathimerini.com/261393/article/ekathimerini/news/dendias-reiterates-government-intention-to-extend-territorial-waters-in-crete>, (29.01.2021).

“Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ve Yunanistan Dışişleri Bakanı Nikos Dendias canlı yayında atıştı”, Cumhuriyet, 15.04.2021, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/disisleri-bakani-mevlut-cavusoglu-ve-yunanistan-disisleri-bakani-nikos-dendias-canli-yayinda-atisti-1828464>, (17.04.2021).

“Doğu Akdeniz - Reuters: Türkiye'nin Kemal Reis ve Yunanistan'ın Limnos gemileri arasındaki olay için Atina 'kazaydı' diyor”, BBC News Türkçe, 14.08.2020, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-53779999>, (10.12.2020).

“Erdoğan: Oruç Reis'e saldırmayın dedik ve bugün ilk cevabı aldılar”, Euronews, 13.08.2020, <https://tr.euronews.com/2020/08/13/erdogan-oruc-reis-e-sald-rmay-n-dedik-ve-bugun-ilk-cevab-ald-lar>, (10.12.2020).

“France deploys ‘battle ready’ aircraft carrier Charles de Gaulle to East Mediterranean”, Keep Talking Greece, 31.08.2020, <https://www.keeptalkinggreece.com/2020/08/31/charles-de-gaulle-aircraft-carrier-france-mediterranean/>, (15.12.2020).

“France’s Macron says he set red lines with Turkey in eastern Mediterranean”, Reuters, 28.08.2020, <https://www.reuters.com/article/us-france-macron-turkey-idUSKBN25O2OO>, (15.12.2020).

“France warns Turkey against redeploying research ship at heart of row with Greece”, France24, 12.10.2020, <https://www.france24.com/en/20201012-turkey-to-redeploy-to-eastern-mediterranean-disputed-waters-research-ship-at-heart-of-greece-row>, (10.12.2020).

“German paper claims Angela Merkel staved off Greek-Turkish military clash”, Neokosmos, 25.07.2020, <https://neokosmos.com/en/170906/german-paper-claims-angela-merkel-staved-off-greek-turkish-military-clash/>, (05.12.2020).

“Germany’s Maas calls on Greece and Turkey to avoid ‘catastrophe’”, Deutsche Welle, 25.08.2020, <https://www.dw.com/en/germanys-maas-calls-on-greece-and-turkey-to-avoid-catastrophe/a-54693420>, (15.12.2020).

“Greece and France ink \$3 billion contract for Rafale fighter jets”, DefenseNews, <https://www.defensenews.com/global/europe/2021/01/25/greece-and-france-ink-3-billion-contract-for-rafale-fighter-jets/>, (29.01.2021).

“Greece says no talks with Turkey as long as survey ship in area”, Ekathimerini, 13.10.2020, <https://www.ekathimerini.com/258009/article/ekathimerini/news/greece-says-no-talks-with-turkey-as-long-as-survey-ship-in-area>, (15.12.2020).

“Greece to Buy 2 FTI frigates from France”, Defence World, 11.10.2019, https://www.defenseworld.net/news/25648/Greece_to_Buy_2_FTI_frigates_from_France#.X9vKidgzZPY, (15.12.2020).

“Greece, Turkey getting ready for 61st round of talks”, Ekathimerini, 16.01.2021, <https://www.ekathimerini.com/261320/article/ekathimerini/news/greece-turkey-getting-ready-for-61st-round-of-talks>, (29.01.2021).

“Greek authorities issue counter-NAVTEX after Turkey announces new illegal one for Oruç Reis”, Greek City Times, 25.10.2020, <https://greekcitytimes.com/2020/10/25/greek-counter-navtex-turkey/>, (14.12.2020).

“İbrahim Kalın yorumladı: Atatürk’e “lanet” tartışması ve Yunanistan’la NAVTEX krizi”, <https://www.youtube.com/watch?v=-Lz2UkMtW0>, (05.12.2020).

“Merkel kıta sahanlığı gerginliğinde devreye girdi”, Deutsche Welle Türkçe, 22.07.2020, <https://www.dw.com/tr/merkel-k%C4%B1ta-sahanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-gerginli%C4%9Finde-devreye-girdi/a-54268852>, (05.12.2020).

“Mısır ile ilk diplomatik temas: Ön koşulsuz görüşüyoruz”, TRTHABER, 12.03.2021, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/misir-ile-ilk-diplomatik-temas-on-kosulsuz-gorusuyoruz-563852.html>, (17.04.2021).

“Oruç Reis Akdeniz açıklarında”, TRTHABER, 22.07.2020, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/oruc-reis-akdeniz-aciklarinda-503581.html>, (05.12.2020).

“Oruç Reis anlaşmazlığında uzlaşma sinyalleri”, Deutsche Welle Türkçe, 27.07.2020, <https://www.dw.com/tr/oru%C3%A7-reis-anla%C5%9Fmazl%C4%B1%C4%9F%C4%B1nda-uzla%C5%9Fma-sinyalleri/a-54340820>, (05.12.2020).

“Oruc Reis within Greek continental shelf”, Ekathimerini, 10.08.2020, <https://www.ekathimerini.com/255682/article/ekathimerini/news/oruc-reis-within-greek-continental-shelf>, (10.12.2020).

“PM: Greece, France to sign deal on purchase of Rafale fighter jets within days”, Ekathimerini, 15.12.2020, <https://www.ekathimerini.com/260325/article/ekathimerini/news/pm-greece-france-to-sign-deal-on-purchase-of-rafale-fighter-jets-within-days>, (15.12.2020).

“Pompeo in Cyprus says US ‘deeply concerned’ over Turkey energy search”, France24, 12.09.2020, <https://www.france24.com/en/20200912-pompeo-in-cyprus-says-us-deeply-concerned-over-turkey-energy-search>, (15.12.2020).

“Turkey’s NAVTEX for research inside Greece’s continental shelf, sets Armed Forces on alert”, Keep Talking Greece, 21.07.2020, <https://www.keeptalkinggreece.com/2020/07/21/turkey-navtex-greece-armed-forces/>, (05.12.2020).

“Turkish blockade of ship off Cyprus is out of Eni’s control: CEO”, Reuters, 16.02.2018, <https://www.reuters.com/article/us-cyprus-natgas-turkey-eni/turkish-blockade-of-ship-off-cyprus-is-out-of-enis-control-ceo-idUSKCN1G01K0>, (02.12.2020).

“Turkish Navy protecting Oruc Reis in East Mediterranean”, Anadolu Agency, 11.08.2020, <https://www.aa.com.tr/en/europe/turkish-navy-protecting-oruc-reis-in-east-mediterranean/1937752>, (10.12.2020).

“Turkish research vessel sailing outside Greek waters, says Navy”, Ekathimerini, 12.08.2020, <https://www.ekathimerini.com/255791/article/ekathimerini/news/turkish-research-vessel-sailing-outside-greek-waters-says-navy>, (10.12.2020).

“Türkiye dediğini yaptı: Yunanistan’ın Oruç Reis senaryoları suya düştü”, CNNTÜRK, 12.08.2020, <https://www.cnnturk.com/dunya/turkiye-dedigini-yapti-yunanistanin-oruc-reis-senaryolari-suya-dustu?page=1>, (10.12.2020).

“US calls on Greece, Turkey to engage in dialogue over east Med tension”, 27.08.2020, Hurriyet Daily News, <https://www.hurriyetdailynews.com/us-calls-on-greece-turkey-to-engage-in-dialogue-over-east-med-tension-157731>, (15.12.2020).

“Yunanistan Genelkurmay Başkanı’ndan ‘Oruç Reis’ açıklaması”, Hürriyet, 22.07.2020, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/yunanistan-genelkurmay-baskanindan-oruc-reis-aciklamasi-41570234>, (05.12.2020).

Örün Siteleri

“Barbaros Hayreddin Paşa Gemisinin Akdeniz’deki Sismik Araştırma Faaliyeti Hakkında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Basın Açıklaması”, <https://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Bakanlik-Haberleri/Basin-Aciklamasi----->, (16.06.2020).

Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın'ın 25 Ocak 2021 tarihinde Twitter hesabından yaptığı açıklama, <https://twitter.com/ikalın1/status/1353703290710732802>, (29.01.2021).

Dışişleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu'nun Almanya Dışişleri Bakanı Sayın Heiko Maas ile Ortak Basın Toplantısı, 25 Ağustos 2020, Ankara, <http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-mevlut-cavusoglu-nun-almanya-db-ile-ortak-basin-toplantisi-25-agustos-2020.tr.mfa>, (15.12.2020).

“East Med Gas Forum Created In Cairo: A Regional Game Changer?”, Euromenaenergy, <https://euromenaenergy.com/east-med-gas-forum-created-in-cairo-a-regional-game-changer/?print=pdf>, (5.11.2020).

GKRY Enerji, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Örün Sitesi, Hidrokarbon Hizmetleri, http://www.mcit.gov.cy/mcit/hydrocarbon.nsf/page16_en/page16_en?OpenDocument, (05.12.2020).

“Greece-Cyprus-Egypt Trilateral Cooperation”, <https://www.mfa.gr/en/blog/greece-bilateral-relations/egypt/>, (18.06.2020).

“Greece Economy 2020”, https://theodora.com/wfbcurrent/greece/greece_economy.html, (16.04.2021).

“Military de-confliction mechanism between Greece and Turkey established at NATO”, 1 October 2020, https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_178523.htm, (15.12.2020).

Minister of Foreign Affairs Nikos Dendias' statement following his meeting with his German counterpart, Heiko Maas (Athens, 25 August 2020), <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/top-story/minister-of-foreign-affairs-nikos-dendias-statement-following-his-meeting-with-his-german-counterpart-heiko-maas-athens-25-august-2020.html>, (15.12.2020).

Ministry of Foreign Affairs statement on Turkey's new illegal NAVTEX (21 July 2020), <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/ministry-of-foreign-affairs-statement-on-turkeys-new-illegal-navtex-21-july-2020.html>, (05.12.2020).

Ministry of Foreign Affairs announcement on Turkey's new illegal Navtex (12 October 2020), <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/ministry-of-foreign-affairs-announcement-on-turkeys-new-illegal-navtex-12-october-2020.html>, (14.12.2020).

SHOD, Seyir Hidrografi ve Oşinografi Dairesi Başkanlığı Örün Sitesi, Denizcilere Bildiri Numarası: 1032/18, 0977/20, 1024/20, 1062/20, 1085/20, 1093/20, 1262/20, 1314/20, 1332/20, 1364/20, 1404/20, 1460/20, http://www.shodb.gov.tr/shodb_esas/index.php/tr/, (20.02.2021).

Statement by NSC Spokesperson Emily Horne on National Security Advisor Jake Sullivan's Call with Head of Cabinet Bjoern Seibert of the European Commission, JANUARY 28, 2021, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/01/28/statement-by-nsc-spokesperson-emily-horne-on-national-security-advisor-jake-sullivans-call-with-head-of-cabinet-bjoern-seibert-of-the-european-commission/>, (29.01.2021).

Statement of the Minister of Foreign Affairs, Nikos Dendias, following the signing of the agreement on the delimitation of EEZ between Greece and Egypt (Cairo, 6 August 2020), <https://www.mfa.gr/missionsabroad/en/egypt-en/news/statement-of-the-minister-of-foreign-affairs-nikos-dendias-following-the-signing-of-the-agreement-on-the-delimitation-of-eez-between-greece-and-egypt-cairo-august-2020.html>, (23.10.2020).

T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Resmi Örün Sitesi, <https://enerji.gov.tr/tr-TR/Bakanlik-Haberleri/Basin-Aciklamasi----->, (17.06.2020).

U.S. Response to Turkey's Renewed Survey Activity in the Eastern Mediterranean, October 13, 2020, <https://www.state.gov/u-s-response-to-turkeys-renewed-survey-activity-in-the-eastern-mediterranean/>, (14.12.2020).

UNCTAD Handbook of Statistics, 2020, <https://stats.unctad.org/handbook/MaritimeTransport/MerchantFleet.html>, (16.04.2021).

Yunanistan Dışişleri Bakanlığının Oruç Reis'in Faaliyeti için Yayınlanan Navtex'e dair Açıklaması Hk., No: 244, 12 Ekim 2020, http://www.mfa.gov.tr/no_-244_-yunanistan-disisleri-bakanligi-nin-oruc-reis-in-faaliyeti-icin-yayinlanan-navtex-e-dair-aciklamasi-hk.tr.mfa, (14.12.2020).

Haritalar

Şekil 1. “Doğu Akdeniz: Kıbrıs açıklarında doğalgaz arama krizi nasıl başladı, hangi ülke ne istiyor?”, BBCNEWS Türkçe, 10.05.2019, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-48225246>, adresinden alınmıştır. (13.12.2020).

Şekil 3. Anadolu Ajansı <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiye-oruc-reisle-guneyindeki-yunan-rum-misir-kusatmasini-kiriyor/1938303>, adresinden alınmıştır. (15.12.2020).

Şekil 4. “Greece and Egypt sign agreement on exclusive economic zone”, Ekathimerini, 06.08.2020, <https://www.ekathimerini.com/255573/gallery/ekathimerini/news/greece-and-egypt-sign-agreement-on-exclusive-economic-zone>, sayfasından alınmıştır. (23.10.2020).

EXTENDED SUMMARY

Dispute on demarcation of Maritime Jurisdiction Areas (MJAs) in the Eastern Mediterranean has gradually emerged since early 2000's, in relation to the discovery of potentially rich hydrocarbon resources in the region. By 2020, the dispute among Turkey, Greece, Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC), and Greek Cypriot Administration of Southern Cyprus (GCASC) has evolved into a regional security issue which created alignments and polarization among the coastal States, also affecting the regional policies of the great powers.

During the July-October period of 2020, Turkey and Greece experienced military confrontations stemming from this dispute. Crises in Turkish-Greek relations are not uncommon since the relationship between those countries is conceptualized as a protracted conflict. However, in comparison to the other issues between Greece and Turkey, this dispute presents systemic, regional, and actor-based attributes which bear greater potential for creating severe crises. From a systemic point of view, the transformation towards a multi-polar international order enables those countries to act independently from alliance bonds in their pursuit of national interests. Feeling less pressure from the bloc leader, decision-makers of both countries would take easier decisions to use military force or to continue hostilities initiated unintentionally in the times of a crisis. From a regional perspective, Eastern Mediterranean has already become one of the epicenters of geopolitical struggle surrounded by conflicts in Syria, Iraq, and North Africa. Besides the tensions arousing from existing conflicts, the alignments and organizations established for the exploitation and transportation of hydrocarbon resources in the region isolate Turkey and enhance conflict potential. In actor level, both Greece and Turkey attach great importance to this issue for both tangible and intangible reasons. Long known as maritime nation, Greece still holds first place in terms of ownership of world merchant fleet and acquires almost one-fifth of its GDP from tourism. On the other hand, there has been an ever-growing awareness of maritime issues both in Turkish state officials and public in the last decade, which is also captioned as "Blue Homeland Doctrine". Therefore, the salience of this issue for both nations presents the risk of creating serious crises.

Despite its frequent usage in political discourse and international relations literature, "crisis" is a controversial term. One prominent aspect of conceptualizing crisis is the need for defining the crisis both in system and actor levels. This study utilizes the definitions of foreign policy crisis (actor-state level) and international crisis (system level) of Brecher and Wilkenfeld (2007) and identifies five crises in Eastern Mediterranean dispute: the blockage against SAIPEM 12000 Drill Ship by Turkish Navy (February 2018); the blockage attempt against Turkish Barbaros Hayreddin Paşa Research Vessel by Greek Navy (October 18, 2018); the NAVTEX declaration for the seismic research activities of Turkish MTA Oruç Reis Vessel (July 21, 2020); Greece-Egypt EEZ Agreement and seismic research activities of Turkish MTA Oruç Reis Vessel (August 6-September 12, 2020); the continuation of seismic research activities of Turkish MTA Oruç Reis Vessel (October 11-November 29, 2020).

The parties to the first crisis were Turkey (with TRNC) and GCASC while the last four crises were experienced between Turkey and Greece. In those crises, Turkish and Greek navies were on alert, and naval units confronted. During the third crisis, a Turkish and a Greek frigate collided. There had been mediation efforts of some world leaders such as German chancellor and U.S. President, but escalation was averted mainly by the sobriety of the governments of both nations and the professionalism of military forces in the field.

After about three years of tension and crises in the dispute, 2021 started with renewed diplomatic efforts. The exploratory talks between Turkey and Greece were re-initiated in January 2021 after five years. UN plans to kick off a new phase of negotiations in April 2021 regarding the Cyprus Issue by the participation of Turkish and Greek Cypriots as well as guarantor states Turkey, Greece, and UK. EU continues to employ a carrot-stick policy towards Turkey, by promising improvements on the problematic issues of EU-Turkey relations such as migration, Customs Union regime and the free travel of people, and by threatening to impose sanctions in case the hydrocarbon exploration activities are re-started in the Eastern Mediterranean.

It appears that in the aftermath of an action phase in the dispute, a delicate process of negotiation and diplomacy was initiated by the will of all sides of the conflict. However, it is premature to hope for a peaceful solution to the dispute. Turkey and Greece as well as Turkish and Greek Cypriots are counterparts to a protracted conflict and the relations between those parties have already been overwhelmed by various issues for over 50 years. Therefore, it would be more a realistic approach to expect more and severe crises in the future of conflict if certain conditions are met.

Based on these examinations, probable situations that have the potential for creating serious crises are identified

to shed light on the future of the dispute as:

- The prolongation of Greece-Egypt EEZ Agreement to the east of 28° East longitude.
- The enlargement of Greek hydrocarbon licenses in the south of Crete Island eastward into the continental shelf of Turkey, limits of which were declared to UN in 2020.
- Research and/or drilling attempts of Greece by the purchase or lease of vessels over the continental shelf of Turkey, limits of which were declared to UN in 2020.
- New seismic research activities of Turkey in the areas where Greece claims rights, especially in the areas west of 28° East longitude.
- Drilling activities of Turkey in the areas where seismic research was previously made.